

1946

28

ОБЯЗАТЕЛЬНО
ЭКЗЕМПЛЯР

РАБОТНИЦ І СЯЛАНІ

ВЫДАНИЕ ЦК КП(б)
№ 2 МАЙ 1946
ВЫДАВЕЦТВА «ЗВЯЗДА»

Якуб КОЛАС

У ЗАЛІ КРЭМЛЁўСКАГА ПАЛАЦА

Усё мне радуе тут вока
І поўніць сэрца цеплынёй:
І постаць Леніна-прарока,
Што даль вякоў раскрыў шырока
З яе прывабнай глыбінёй;

І сад жывы народаў нашых,
І рознамоўны гоман іх,
Дзе дружбы слодыч поўніць чашы,
Дзе воля чуецца, бястрашна
І сіла крокаў маладых.

А ў садзе тым—краса народаў,
Цвет многалікі і буйны—
Героі працы і паходаў,
Пранёсшых славу нашу ў годы
Праз дым, агонь і гром вайны.

Гудзе, як летам рой пчаліны,
Утульны, светлы зал Крэмля
У чаканні радаснай хвіліны,
Каб згледзець хоць на міг адзіны
Таго, аб кім пье зямля,

Таго, хто мудрыя законы,
Даў нам для вольнасці, дабра,
Таго, каму люд шле паклоны
І праслаўляюць міліёны,
Як бацьку і Правадыра.

СВЯТА БЕРАСЦЬБЫ І ПЕРШАГА

Урачыста і радасна сустрэлі Першае Мая і Дзень Перамогі працоўныя нашай краіны. Мільёны савецкіх людзей выйшлі дэманстраваць сваю гарачую любоў да савецкай Радзімы, партыі Леніна—Сталіна, вялікага правадыра народаў таварыша Сталіна. Бязмежная радасць напоўніла сэрца кожнага савецкага чалавека. Нам ёсць чаму радавацца!

Народы Савецкага Саюза ўпершыню пасля некалькіх год вайны сустрэлі Першае Мая—міжнароднае свята працоўных—ва ўмовах мірнага жыцця. Цаною вялікіх афяр і нястач заваявалі мы перамогу над ненавіснымі ворагам—нямецкім фашызмам і японскім імперыялізмам.

Вораг імкнуўся заняволіць нашу краіну, захапіць нашы землі, фабрыкі і заводы, адабраць наша багацце, зрабіць нас сваімі рабамі, пазбавіць усяго, што мы заваявалі чэснай і самаадданай працай. Пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі і вялікага Сталіна савецкі народ у жорсткай барацьбе з ворагамі адстаяў чэсць, свабоду і незалежнасць сваёй краіны.

Год таму назад доблесная Чырвоная Армія ўзяла сцяг перамогі над Берлінам і завяршыла разгром гітлераўскай Германіі. Працоўныя атрымалі магчымасць перайсці да мірнага соцыялістычнага будаўніцтва, да залечвання цяжкіх ран, нанесеных вайной народнай гаспадарцы.

З вялікім натхненнем узяўся савецкі народ за творчую работу. Першую мірную вясну мы сустрэлі са значнымі поспехамі. З руін і папалішчаў узнікаюцца гарады і вёскі. Уступаюць у строй усё новыя і новыя фабрыкі і заводы, аднаўляюцца культурныя і навучальныя ўстановы.

У прынятым на сесіі Вярхоўнага Савета СССР Законе аб пяцігадовым плане аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі Саюза ССР начартана праграма далейшага росту вытворчых сіл нашай Радзімы, умацавання яе магутнасці, палепшання матэрыяльна-бытавых умоў працоўных. Вось чаму рабочыя, сяляне і інтэлігенцыя нашай краіны сустрэлі пяцігадовы план, як баявую праграму, якая адпавядае іх марам, жаданням, жыццёвым інтарэсам.

Савецкі народ ставіць перад сабой задачу—на працягу пяці год не толькі аднавіць пацярпеўшыя ад вайны раёны, аднавіць даваенны ўзровень прамысловасці і сельскай гаспадаркі, але і значна пераўзыйсці гэты ўзровень. Своечасовае выкананне пастаўленых велізарных задач патрабуе многа сіл і энергіі. Перамога ніколі не прыходзіць сама, яе неабходна заваёўваць. Выканаць пяцігадовы план—гэта азначае, што ўжо цяпер, штодзённа, падэкадна і штомесячна трэба выконваць

вытворчыя заданні. Так і паступаюць перадавікі вытворчасці і сельскай гаспадаркі.

З кожным днём усё шырэй і шырэй разгортваецца соцыялістычнае спаборніцтва па ўсяму неабсяжнаму Савецкаму Саюзу. Разам з усім савецкім народам працоўныя Беларусі аддаюць усе свае сілы і веды на вырашэнне вялікіх задач аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі.

Дзесяткі тысяч стаханаўцаў і ўдарнікаў у чэсць Першага Мая і Дня Перамогі яшчэ вышэй узнялі сцяг соцыялістычнага спаборніцтва.

Усенароднае свята перадавікі сельскай гаспадаркі сустрэлі сканчэннем сяўбы ранніх культур. Пінская обласць першай па рэспубліцы правяла сяўбу ранніх збожжавых культур. Змагаючыся за высокі пасляваенны ўраджай, Нараўлянскі, Лельчыцкі і Тураўскі раёны, Палескай обласці, на 27 красавіка выканалі план сяўбы ранніх культур.

Высокіх паказчыкаў у перадмайскім спаборніцтве дабіліся многія калектывы фабрык і заводаў. Менш чым за чатыры месяцы барысаўскі шклозавод імені Дзержынскага выканаў поўгадовы вытворчы план.

За 23 дні красавіка калектыв Пінскага запалкавага камбіната выканаў месячны вытворчы план на 105 процантаў.

Прадпрыемствы харчовай прамысловасці рэспублікі чатырохмесячнае заданне выканалі 19 красавіка на 102,1 процанта.

Так змагаюцца працоўныя Беларусі за выкананне і перавыкананне вытворчых планаў першага года новай пяцігодкі.

Вялікі ўклад у справу перамогі над ворагам унеслі савецкія жанчыны. Не менш важную ролю адыгрываюць яны і цяпер, у мірны час. Усе свае сілы і энергію аддаюць савецкія жанчыны на замацаванне нашай перамогі ў вайне, умацаванне магутнасці савецкай дзяржавы.

Пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі і вялікага Сталіна савецкі народ пойдзе да новых бліскучых перамог. Не пакладаючы рук, ён будзе ствараць сваё цудоўнае будучае.

Добрасумленнай і самаадданай працай кожнага працоўнага паскорым наш імклівы рух уперад. Хутчэй залечым цяжкія раны, нанесеныя вайной, зробім наша жыццё радасным і шчаслівым.

Няхай жыве наша вялікая Радзіма—Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік!

Няхай жыве Усесаюзная Камуністычная Партыя (большэвікоў)!

Пад сцягам Леніна, пад вадзіцельствам Сталіна—уперад, да новага росквіту савецкай Радзімы, да поўнай перамогі камунізма ў нашай краіне!

У 1953 г. 62668

А. ФЕДАСЮК

(З успамінаў падпольшчыцы)

Гэта было ў 1925 годзе, калі заходняя обласці Беларусі знаходзіліся пад ярмом польскіх памешчыкаў і капіталістаў. Кобрынскі падпольны раённы камітэт куністычнай партыі Заходняй Беларусі вынес пастанову — правесці дзень 1 Мая, як дзень міжнароднай салідарнасці працоўных усяго свету. Было вырашана арганізаваць і правесці ў горадзе Кобрын першамайскую дэманстрацыю рабочых і сялян навакольных вёсак пад лозунгамі непрымірамай барацьбы з эксплуатацыяй, з нацыянальным і сацыяльным гнётам, за вызваленне Заходняй Беларусі з яра польскіх памешчыкаў і капіталістаў.

Дзень 1 Мая быў тады не нядзельны, але, не гледзячы на гэта, з самага рання пачалі сцякацца ў цэнтр горада з усіх бакоў адзінкамі і групамі сяляне—дарослыя і моладзь. Яны былі апрануты па-святочнаму, у прыўзнятым настроі. Адчувалася, што ў горадзе павінна было быць нешта асаблівае.

Польская паліцыя была на старожах. Яна таксама бачыла, што такая маса людзей сабралася ў горадзе ў дзень Першага Мая не выпадкова. Хоць паліцэйскія і тайныя агенты ўвесь час і ў значна большай колькасці, чым гэта бывала ў звычайныя дні, шныралі сярод народа, аднак відаць было, што аб першамайскай дэманстрацыі яны нічога не ведаюць.

Роўна ў 1 гадзіну дня на рыначнай плошчы сабралася многа людзей. Над іх галавамі ўзвіўся чырвоны сцяг. Нехта крыкнуў: «Няхай жыве Першае Мая!». У многіх умомант п'явіліся на грудзях чырвоныя банты. Дэманстранты з рэвалюцыйнай песняй «Смело, товарищи, в ногу» рушылі да турмы, дзе сядзелі палітычныя зняволеныя.

Паліцыя ад нечаканасці разгубілася і спачатку абмежавалася тым, што ішла па абодвух баках дэманстрантаў і сачыла за най-

больш актыўнымі, каб арыштаваць іх. Дэманстранты ішлі шчыльнымі радамі, каб паліцэйскія не маглі вырваць з іх рады таварыша. Асабліва моцна ахоўваўся сцяганосец.

Дэманстрацыя рухалася з рэвалюцыйнымі песнямі, лозунгамі і чырвоным сцягам мінут дваццаць пяць.

Раптам насустрач выехаў велізарны атрад коннай паліцыі, які з усяго разгону ўрэзаўся ў калону дэманстрантаў. Конны атрад імкнуўся дапамагчы пешым паліцэйскім разгнаць дэманстрацыю, забраць сцяг, арыштаваць сцяганосца і найбольш актыўных таварышоў. Паліцэйскія, як раз'юшаныя сабакі, кідаліся на людзей, але кожны раз яны сустракалі супраціўленне з боку дэманстрантаў.

Чырвоны сцяг і сцяганосца ўдалося выратаваць, жанчынам далі магчымасць разыйсціся. Паліцэйскія арыштавалі ўсяго некалькі таварышоў, якія потым былі асуджаны да двухгадовага турэмнага зняволення.

Так святкавалі Першае Мая ва ўсёй Польшчы.

З таго часу з года ў год польская паліцыя яшчэ больш рыхтавалася да таго, каб не дапускаць святкавання рабочымі і сялянамі Першага Мая. Як напярэдадні, так і ў дзень свята гарады Заходняй Беларусі былі наводнены велізарнай колькасцю паліцэйскіх, шпікаў і жандармерый.

Але, не гледзячы на праследванні, турэмныя зняволенні, усюды дзень 1 Мая адзначаўся, як дзень баявой салідарнасці працоўных.

...Першае Мая ў 1946 годзе працоўныя заходніх абласцей Беларусі адзначылі ва ўмовах пераможнага завяршэння вайны, калі назаўсёды пакончана з гнётам польскіх капіталістаў і памешчыкаў, з нямецкімі захопнікамі, якія хацелі заняволіць народы Савецкага Саюза.

Працоўныя заходніх абласцей БССР сустрэлі вялікае свята ў адзінай дружнай сям'і народаў Савецкага Саюза, яшчэ шчыльней згуртаваўшыся вакол большэвіцкай партыі і любімага правадыра народаў таварыша Сталіна.

Ад Сталінграда да Берліна

В. ПАЛІКАРПАВА

Радзіма наша адзначае 9 мая—Дзень Перамогі. Прайшоў год творчай працы ў мірных умовах. Але баявыя дзеянні, подзвігі нашых байцоў і камандзіраў ніколі не забудуцца.

В. Палікарпава.

Я таксама з'яўлялася ўдзельніцай Вялікай Айчыннай вайны. Не ўтою — вельмі ганаруся, што ў вызваленні Радзімы ёсць і мая, няхай нават і маленькая, заслуга.

Сёння мне таксама ёсць аб чым успомніць. Таму і хочацца крыху раскажаць аб сваіх баявых справах, аб нашым былым франтавым жыцці.

Я — радавы воін нашай доблеснай Чырвонай Арміі. Прайшла шлях ад Сталінграда да Берліна. І заўсёды, дзе-б я ні была, мяне ні на хвіліну не пакідала думка аб роднай Беларусі, з яе прыгожымі лугамі і лясамі, аб нашым Мінску, дзе я працавала да вайны.

Як цяпер памятаю крывяпралітныя баі пад Сталінградам. Немцы, як зверы, рваліся да гэтага горада-крэпасці. Любой цаной яны хацелі зламаць яго супраціўленне. Тоны бомб скідваў вораг. Бушавала пыліца, свісталі кулі, міны, рваліся артылерыйскія снарады. Скрозь страшэнны агонь ішлі нашы воіны ўперад на ворага. У гэты перыяд я і атрымала сваё першае баявое хрышчэнне.

Я служыла ў зенітнай роце гвардзейскага авіяцыйнага палка. Была наводчыцай першага нумару. Гарачыя гэта былі дні. Аднойчы наляцела на нас вялікая група варожых самалётаў. Трэба было адбіць налёт. Вораг выявіў

месцазнаходжанне нашага разліку і пачаў скідваць бомбы. Яны рваліся зусім блізка ад нас. Мы паспяхова адбілі налёт нямецкіх сцяргатнікаў, рассеялі іх агнём сваёй артылерыі і яны прымушаны былі раскідаць свой груз па полі, не прычыніўшы нам ніякіх страт.

А ці-ж гэта адзін выпадак!

Былі і вельмі цяжкія хвіліны. Іншы раз так блізка была ад цябе смерць... Але савецкія людзі выстаілі. Мы цвёрда верылі ў перамогу, ведалі, што з намі Сталін, а дзе Сталін — там перамога. У гістарычным разгроме немцаў пад Сталінградам чырвоныя сокалы нашага гвардзейскага палка адыгралі вялікую ролю.

Мы рухаліся ўсё далей і далей на захад. У вызваленні многіх гарадоў удзельнічаў наш полк. Я выконвала не толькі сваё асноўнае заданне. У цяжкай баявой абстаноўцы ўсё даводзілася рабіць. Часта дапамагала рыхтаваць у палёт самалёты — падвешвала да іх бомбы, набівала патроны.

... Вось мы і ў фашысцкім лагаве. Над Берлінам — сцяг перамогі. Гэта радасная, хваляючая падзея. Яна астанецца ў памяці на ўсё жыццё. На перадавой лініі ў Дзень Перамогі было асабліва ўрачыста. Трэба было бачыць твары байцоў і камандзіраў, каб зразумець усю глыбіню іх пачуцця, іх радасць і гордасць за сваю вялікую Радзіму.

Нядаўна я дэмабілізавалася з арміі. Прыехала ў свой родны горад. Крыху адпачыўшы, прыступіла да работы. Працую поварам. Стараюся ў працы, як і ў баі, быць перадавой.

ПЕРАМОГІ ДЗЕНЬ

Эдзі АГНЯЦВЕТ

*Пройдуць доўгія стагоддзі,
Зменіцца зямлі аблічча,
Будзе казкай у народзе,
Песняй мудрай, гераічнай —*

Гэты дзень.

*І на вуліцах, адзетых
У граніт і мармур стромкі,
І ў садах, і плошчах светлых
Будуць адчуваць патомкі*

Гэты дзень.

*Месяц май прыносіць будзе
Краскі на магілы паўшых.
Свет ніколі не забудзе
Слаўнай смерцю здабываюшых*

Гэты дзень.

*Покуль ішчасце людзям свеціць,
Покуль праўда ёсць на свеце, —
Будзе жыць вялікі геній,
Што прынёс для пакаленняў*

Гэты дзень.

СЛАВА АДВАЖНЫМ!

М. Б. Осіпава.

Н. В. Траян.

Е. Г. Мазанік.

Марыя Барысаўна Осіпава—Герой Савецкага Саюза. Знаходзячыся ў тылу ворага, вяла актыўную дыверсійную работу. Яна дапамагала савецкім грамадзянам вырвацца з няволі, не аднаму воіну Чырвонай Арміі выратавала жыццё. Марыя Барысаўна, рызыкуючы сваім жыццём, выконвала важныя дзяржаўныя заданні. У тылу ворага яна арганізавала групу падпольшчыкаў, якія праводзілі вялікую работу сярод насельніцтва, узнімалі беларускі народ на барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Многа рознай зброі і медыкаментаў было перапраўлена тав. Осіпавай партызанам. Часта на вуліцах Мінска паяўляліся лістоўкі з заклікам узнімацца на барацьбу з акупантамі, сярод насельніцтва распаўсюджвалася савецкая літаратура. Гэта выконвала Марыя Барысаўна Осіпава,

Надзежда Віктараўна Траян—Герой Савецкага Саюза, партызанка.

Верная дачка беларускага народа Надзежда Траян па закліку вялікага Сталіна адразу-ж улілася ў рады народных мсціўцаў. Разам з такімі-ж, як яна, храбрымі і самаадданымі беларускімі людзьмі, не паждаўшымі схіліць сваёй гордай галавы перад ворагам-чужынцам, Надзежда Траян смела ішла ў бой.

Аднойчы камандзір партызанскага атрада выклікаў да сябе Надзежду і сказаў:

— Табе даручаецца вельмі адказнае заданне. Бярэшся за яго?

— Так,—проста адказала дзяўчына.

Праз некалькі дзён у Мінску, пры праверцы дакументаў, Надзежда была арыштавана. Ёй удалося ўцячы. Але ў ле-

се яна і яе таварышы трапілі на нямецкую засаду. Завязаўся бой. Двое партызан загінулі. Надзежде зноў удалося вырвацца. А ўвечары, у той-жа дзень, яна рапартавала камандзіру аб выкананні задання.

Калі адгрымелі баі, Надзежда Траян зноў прыступіла да вучобы, якая была часова спынена вайной. Цяпер яна—студэнтка 4-га курса 1-га Маскоўскага ордэна Леніна медыцынскага інстытута. У яе заліковай кніжцы толькі добрыя і выдатныя адзнакі.

* * *

Елена Грыгор'еўна Мазанік—удзельніца Вялікай Айчыннай вайны.

За мужнасць, гераізм і бясстрашша пры выкананні баявых заданняў у тылу ворага савецкі ўрад прысвоіў ёй званне Героя Савецкага Саюза.

А. І. Маслоўская са сваім сынам.

Анна Іванаўна Маслоўская — Герой Савецкага Саюза.

Мужная, смелая, адважная, яна жыцця свайго не шкадавала для абароны маці-Радзімы. Калі над роднай Беларуссю навісла чорная хмара нямецкай акупацыі, маладая беларуская дзяўчына Анна Маслоўская пайшла

ў партызанскі атрад, каб помсціць ненавіснаму ворагу за адабранае шчаслівае жыццё, за свабоду, радасць. Анна Маслоўская не адзін раз удзельнічала ў баях. Яна вынесла з поля бою 23 раненых партызан, узарвала тры эшалоны з жывой сілай і зброяй ворага. Тры паравозы, 42

вагоны і звыш 100 нямецкіх салдат і афіцэраў знішчыла гэтая адважная дзяўчына-воін. Яна ўзарвала 270 рэек на перагоне чыгункі Паставы—Варапаева.

Тав. Маслоўская праводзіла сярод партызан і насельніцтва горада Паставы вялікую агітацыйную работу.

Бясстрашная

I. САВІЦКАЯ

Надзя прачнулася ад страшэннага выбуху бомб. З акна яна ўбачыла жудасны малюнак: ускраіна горада была ахоплена агнём, даносіўся крык дзяцей, плач жанчын. Здавалася, што паветра калышыцца ад бесперапыннага ўзрыву і візгу бомб. Гэта было ў Літве, куды яна паехала пагасціць да сваёй старэйшай сястры.

— Мама-ж асталася ў Магілеве. Там-жа сястра, брат. Хутчэй туды, да іх.

Як страшэнны буран, усё змяталі на сваім шляху немцы. Звярыным, разбойніцкім поступам ішлі яны па нашай зямлі. Вялікае гора прынеслі савецкаму народу. Шыбеніцамі пакрылі свой шлях. Надзя бачыла як зверска знішчаў вораг народнае дабро, паліў школы, рабаваў насельніцтва. З нянавісцю глядзела

Надзежда Сазонава ў партызанскім атрадзе.

дзяўчына на нямецкіх салдат і афіцэраў, якія, што шалёныя сабакі, бегалі па вуліцах роднага Магілева, тварылі бясчынствы, здзекваліся над людзьмі. Глыбока затаіўшы ў сваім сэрцы лютую нянавісць да ворага, дзяўчына ўжо тады рашыла хоць чым-небудзь быць карыснай для Радзімы, не стаць перад ворагам на калені.

У гэтую цяжкую для Радзімы гадзіну ў яе якраз і выявіліся ўсе лепшыя, выдатнейшыя рысы савецкага грамадзяніна. Благародныя якасці, прывітыя школай, сям'ёй, раскрыліся іменна цяпер.

У горадзе аставацца жыць нельга было. Кожную хвіліну пагражала небяспека. Разам з усёй сваёй сям'ёй Надзежда Сазонава пераехала ў вёску.

Аднойчы, уначы, хтосьці пастукаў у дзверы. Выйшла маці.

— Хто там?

— Свае, — пачулася адразу некалькі галасоў.

Маці баялася адчыняць дзверы. Учора, у такі-ж самы час, у суседнюю хату ўварваліся немцы, забралі ўсё да ніткі, а гаспадара — старога, хворага селяніна павялі з сабой. Сям'я Сазонавых чакала сваёй чаргі. Вось чаму, як толькі раздаўся стук, твар мацеры збалеў, з плачам прачнуліся дзеці — маленькія пляменнікі Надзі.

Стук настойліва паўтарыўся.

— Пачакай, мама, я пайду, — сказала Надзя.

За дзвярыма чуліся галасы.

— Па-руску размаўляюць, відаць сапраўды свае, — рашыла яна. Што будзе, то будзе...

— Заходзьце, — сказала дзяўчына, адчыняючы дзверы.

У хату ўвайшло трое мужчын. Двое з іх былі ў нямецкім адзенні. Усе ўзброены. Маці аж ускрыкнула.

— Не бойся, матуля. Ды не пужайцеся! Мы-ж свае.

Гэта былі партызаны. Сям'я Сазонавых сустрэла іх гасцінна. Даведаўшыся аб усім неабходным, цёпла развітаўшыся з гаспадарамі, партызаны пайшлі. Потым прыходзілі яшчэ і яшчэ... А праз некалькі дзён пайшла ў лес і Надзя. Каб не выклікаць падазрэння, маці

рашыла сказаць суседкам, што дзяўчыну павезлі ў Нямеччыну.

Для Надзі пачалося зусім новае жыццё. Тут яна, уласна кажучы, па-сапраўднаму даведлася ў чым сэнс яго, што такое Радзіма, наша савецкая зямля, нашы людзі. І хто-б мог тады, гледзячы на гэтую прыгожую белакую дзяўчыну, стройную, як бярозка, з яшчэ амаль дзіцячымі плячыма, сказаць, што з яе вырасце бясстрашны воін, мужны і баявы разведчык.

У атрадзе да яе аднесліся недаверліва.

— Яе-б — на кухню. Які з яе салдат?! Дзе ўжо ёй там страляць?! Яна ад першага-ж выстралу спужаецца, — гаварылі партызаны.

Але Надзя была настойлівай.

— Ну, добра, дзяўчына. Будзеш хадзіць у разведку, — сказаў камандзір. Паглядзім.

Раніцой, пераапрунуўшыся ў простае сялянскае адзенне, Надзя разам з двума партызанамі — з такой-жа маладзенькай, як і яна, дзяўчынай Тамарай і Барысам Васяніным накіраваліся ў адну з вёсак Магілёўскай абласці. Яны неслі кошыкі, напоўненыя прадуктамі. Ішлі нібы мяняць усё гэта. Трэба было, як гаварылі партызаны, «убраць» нямецкага стаўленіка, старасту вёскі М. Некалькі дзён «ахвоцілася» за ім Надзя разам са сваімі таварышамі. Рызыка была надзвычайная. Небяспека пагражала кожную хвіліну. Аднак аперацыя была выканана бліскуча. Камандаванне вынесла Надзі і яе таварышам падзяку.

А колькі яшчэ раз хадзіла Надзя ў разведку! І заўсёды, якое-б ні было цяжкое заданне, яна паспяхова спраўлялася з ім.

Аднойчы Надзя разам са сваёй сяброўкай Тамарай пайшла выконваць важнае заданне. За некалькі кілометраў да вёскі іх затрымалі. Надзя праглынула запіску, якую павінна была перадаць сувязному. Ніякіх доказаў, здавалася, не было. Але дзяўчат не адпусkalі. З вёскі іх павезлі ў Магілёўскую турму. Цесна прытуліўшыся адна да другой, дзяўчаты тут-жа, у цёмным, брудным вагоне, пакляліся не сказаць ніводнага слова:

— Няхай заб'юць нас, але мы ні за што не выдадзім сваіх, — далі яны адна адной слова.

Каля месяца праседзелі яны ў турме. Ні катаванні, ні здзекі — нішто не зламала духу маладых патрыётак. Надзя бачыла, як паміралі людзі, ведала, што тут, за сцяной, амаль побач з ёю, сядзіць яе брат — Анатолій, якога вось-вось расстраляюць... Ведала, што ў гэтай-жа турме сядзяць ні ў чым не вінаватыя дзеці аднаго з партызанаў. Аднойчы ў карыдоры яна сустрэла іх. Дзеці ведалі Надзю і таму адразу пазналі яе. Старэйшая дзяўчынка хацела нешта сказаць, але Надзя паспела ёй шапнуць:

— Ты мяне не ведаеш... І дзяўчынка ўсё зразумела.

Яшчэ больш узмацнялася ў Надзі нянавісць да ворага, у цяжкай абстаноўцы загартоўвалася яна, мужнела, яшчэ больш пачынала разумець жыццё.

Надзежда Сазонава за вучобай.

— Ці ты гэта, дачушка мая, — плачучы прыгаварвала маці, калі Надзя вярнулася з турмы дамоў. Дзяўчына так пахудзела, так змянілася, што ледзь магла трымацца на нагах.

Праз некалькі дзён, як толькі крыху паправілася, Надзя зноў была ў партызанскім атрадзе. Яе лічылі загінуўшай. Таму, калі зноў з'явілася яна сярод сваіх былых таварышоў, у многіх — нават пажылых, бывалых воінаў — на вачах заблішчэлі слёзы радасці.

Не адзін раз удзельнічала Надзя ў баях. І заўсёды яе — маленькую і спрытную, некалькі падобную на хлопчыка, байцы бачылі ўперадзе. Аднойчы партызаны вялі бой па знішчэнню нямецкага гарнізона. Варожы агонь быў такі, што і галавы, здавалася, нельга падняць. Раптам раздаўся звонкі і знаёмы голас Надзі Сазонавай — «За мной!». Партызаны, натхнёныя прыкладам маладой патрыёткі, рынуліся ўперад. Яны паспяхова пераадолелі агнявую заслонку і ўварваліся ў нямецкі гарнізон.

Вельмі любілі дзяўчыну партызаны. Любілі за храбрасць, мужнасць, за тое, што яна нароўні з мужчынамі несла на сваіх плячах усе цяжкасці вайны, любілі за яе блagародную, прыгожую і чыстую душу. У цяжкую хвіліну Надзя ўмела падбадзёрыць чалавека, для кожнага яна знаходзіла добрае, цёплае слова. Вельмі часта таму, ідучы ў бой, партызаны пыталі:

— А Надзюша з намі?..

... Былая баявая разведчыца - партызанка Надзежда Сазонава цяпер студэнтка Мінскага педагагічнага вучылішча. Яна ўзнагароджана медалямі: «За отвагу», «Партызану Отечественной войны I степени», «За победу над Германией».

Клопаты

АБ ДЗЕЦЯХ-СІРОТАХ

В. ПАНАМАРЭНКА

Каля трох год таму назад, яшчэ тады, калі бушавала полымя Айчыннай вайны, невялікая група жанчын—жонак адказных работнікаў—рашыла дапамагчы нашаму беларускаму ўраду ў яго клопатах аб дзецях, якіх у той час вывозілі з акупіраванай тэрыторыі Беларусі. Дзеці прыбывалі ў Маскву амаль што-дзённа. Адтуль іх накіроўвалі ў спецыяльныя беларускія дзіцячыя дамы ў Мардовіі. У большасці сваёй гэта былі дзеці, бацькі якіх загінулі ў баях за Радзіму. Таму хацелася з першых-жа дзён праявіць мацярынскія клопаты аб сіротах, цёпла і гасцінна сустрэць іх.

Перш за ўсё мы правялі збор сродкаў. Сабралі 16.450 рублёў. Для дзяцей, якіх накіроўваліся ў Мардовію, мы арганізавалі абеды, куплялі ім прадукты на дарогу, забяспечвалі цёплымі рэчамі. Усе дзеці атрымалі тады шарсцяныя світры, цёплую бялізну, наскі, панчохі, сукенкі. У часе прабывання дзяцей у Маскве, мы знаёмілі іх з выдатнасцямі сталіцы, паказвалі кінокарціны. Многа пісем атрымалі мы з Мардовіі. Дзеці пісалі, што дні прабывання ў сталіцы нашай Радзімы даставілі ім многа радасці. Яны дзякавалі за праяўленыя аб іх клопаты.

У пачатку 1944 года на адным са сходаў жанчын было прынята рашэнне аб дапамозе толькі што вызваленаму дзіцячаму дому ў вёсцы Прысна, Веткаўскага раёна, Гомельскай абласці. Саветам жонак з дапамогай усіх жанчын быў праведзен дадатковы збор грошай і рэчаў для гэтага дома. Сваімі сіламі жанчыны арганізавалі пашыўку бялізны, касцюмкаў для хлопчыкаў і сукенак для дзяўчынак. 600 падарункаў паслалі мы ў дзіцячыя дамы пад новы год. З якой любоўю рыхтаваліся яны! Кожная з нас хацела даставіць дзецям радасць.

У мінулым годзе па сваёй уласнай ініцыятыве совет жонак правяраў становішча дзіцячых дамоў Мінска. Было выяўлена шмат недахопаў. Мы звярнуліся ў Соўнарком БССР з просьбай прыняць нас, каб расказаць як жыўць дзеці-сіроты. Нас запрасілі ў Соўнарком. Тут прысутнічалі многія кіруючыя работнікі і дырэктары мінскіх дзіцячых дамоў. Пасля доўгай гутаркі аб становішчы дзіцячых дамоў

была вынесена пастанова Соўнаркома «Аб мерах па палепшэнню забеспячэння дзіцячых дамоў Мінска».

Цяпер становішча рэзка змянілася. Дзеці атрымліваюць добрае харчаванне, яны здаровыя, жыццерадасныя.

Праз газету «Советская Белоруссия» мы звярнуліся з заклікам да ўсіх жанчын БССР уключыцца ў вялікую і пачэсную работу па аказанню дапамогі дзецям, якія страцілі бацькоў. Жанчыны горача адгукнуліся на наш заклік, стварылі ў абласных цэнтрах і многіх гарадах саветы жонак і разам з актывам дапамагаюць дзецям-сіротам. Такія саветы створаны ў Магілёве, Гомелі, Мазыры, Маладзечна, Віцебску, Бабруйску.

Цяпер наш актыў у Мінску складаецца з 40 чалавек. Да кожнага дзіцячага дома прымацаваны 2 жанчыны для пастаяннага нагляду і дапамогі. Да кожнага свята мы рыхтуем дзецям падарункі, наладжваем ранішнікі з удзелам народных і заслужаных артыстаў рэспублікі, а таксама і саміх дзяцей. Напярэдадні Першага Мая выхаванцы дзіцячых дамоў атрымалі світры, бялізну, ручнікі. Кожны з іх атрымаў першамайскі падарунак.

Вялікія клопаты праяўляюцца і аб дзецях, якія знаходзяцца на патраніраванні. Усе яны атрымалі адзенне і падарункі. Пры Цэнтральным Камітэце Чырвонага Крыжа мы арганізавалі дзяжурства членаў савета жонак. Праводзім яго тры разы ў тыдзень. Да нас прыходзяць жанчыны, якія ўзялі дзяцей на выхаванне, жонкі загінуўшых воінаў. Кожнай з іх стараемся аказаць дапамогу.

Па просьбе савета жонак беларускі ўрад дазволіў нам правесці месячнік збору сродкаў у фонд дапамогі дзецям-сіротам. Разам з ЦК Чырвонага Крыжа арганізавалі базар, які даў у фонд дапамогі дзецям 1 мільён рублёў. За ўвесь месячнік было сабрана 2.500.000 руб.

Гэта далёка няпоўны пералік таго, што зроблена жанчынамі-актывісткамі. Мы ставім перад сабой мэту—дабіцца ўзорнага стану дзіцячых дамоў, штодзённа праяўляць мацярынскія клопаты аб дзецях, бацькі якіх аддалі жыццё за шчасце, свабоду і незалежнасць нашай Радзімы.

В. Г. Панамарэнка.

Ларыса Пампееўна Сталінскай прэміі

М. МОДЭЛЬ

Шаснаццацігадовай дзяўчынай пачала свой творчы шлях Ларыса Пампееўна Александроўская. Ужо ў гуртку мастацкай самадзейнасці выявіла яна выдатныя творчыя здольнасці будучай актрысы. Былы мастацкі кіраўнік самадзейнасці клуба камандных курсаў, дзе супрацоўнічала Ларыса Пампееўна, рэжысёр Л. М. Літвінаў, успамінаючы пра першыя крокі Ларысы Пампееўны на сцэне, расказвае:

— Салаўём нашым, любімай нашых музыкальных вечароў была Ларыса Александроўская. Памятаю поўзмрок зала, некалькі соцень маладых, коратка падстрыжаных галоў і прагных вачэй, накіраваных да сцэны.

У кофточцы, упрыгожанай нацыянальнай вышыўкай, выходзіць дзяўчына. Кучаравыя валасы адцяняюць яе высокі чысты лоб, вочы-вазёры блішчаць ласкавымі сінімі агнямі. Паліліся хвалючыя сэрца народныя песні «Васілёчак», «Валёнкі», украінская песня «Гандзя». Вочы ў слухачоў робяцца, як у дзяцей, што слухаюць цудоўную казку.

Вялікая моц артыстычнай прывабнасці, прыродная музыкальнасць, прыгожасць тэмбра, глыбокая шчырасць, чалавечнасць і цеплыня выканання ўжо тады яскрава сведчылі аб вялікім будучым гэтага чалавека.

У далейшым творчым росце Ларыса Александроўская атрымала магчымасць вызначыцца ў выкананні народных беларускіх, рускіх і украінскіх песень.

Самыя шчырыя пачуцці спявачкі былі адданы беларускай народнай песні, якія яна сама збірала, апрацоўвала сумесна з нашымі кампазітарамі і з натхненнем выконвала іх. Яна спявала аб перажытых народных пакутах у стары дарэво-

люцыйны час, аб сонечнай радасці пачуцця вызваленнага чалавека, аб шчаслівай маладосці Савецкай Беларусі, аб светлых маргах юнакоў і дзяўчат. З глыбокім пачуццём яна спявала песні «Восень», «Палыночак» пра змрочнае мінулае беларускай вёскі, насычаныя задорным юмарам «Поль-

Л. П. Александроўская.

ку-Янку», «Бывайце здаровы», «Замуж пайсці трэба знаць», жартаўлівую «Чачотачку» і чуллівую «Перапёлачку».

Неўзабаве пасля сканчэння Мінскага музыкальнага тэхнікума і опернай студыі Ларыса Пампееўна становіцца лепшай артысткай Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета, які пры яе актыўным удзеле адкрыт у 1932 годзе. Александроўская выконвае галоўныя ролі ў многіх операх: Маргарыта—у оперы «Фауст» Гуно, Кармэн—у оперы «Кармэн» Бізэ. Вобразы рускай жанчыны былі асабліва блізкімі і роднымі чуламу сэрцу артысткі, якая вельмі глыбока разумела нацыянальны дух

рускага жаночага характару. Вобразы Тацяны («Яўгеній Анегін»), Лізы («Пікавая дама»), Наташы («Русалка»), Яраслаўны («Князь Ігар»), Аксінні («Ціхі Дон»), увасобленыя Александроўскай на беларускай сцэне, апавядалі глядачу аб чыстае душы рускай жанчыны.

Яркі вакальны талент і вялікая сцэнічная культура Ларысы Пампееўны былі цалкам адданы раскрыццю душэўнага святла і думак беларускай жанчыны, харакству яе шчырага кахання і высокароднасці грамадзянскіх учынкаў. Вобразы Марысі («Міхась Падгорны») і Алесі («Алесь») уваходзяць у залаты фонд беларускага мастацтва.

На дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве ў 1940 годзе пісьменнік А. Талстой, праслухаўшы оперу «Міхась Падгорны», пісаў: «Вялікае ўражанне пакідае народная артыстка СССР і БССР Л. П. Александроўская. У яе цудоўны голас і вялікае сцэнічнае дараванне».

Уся поўная натхнення дзейнасць Л. П. Александроўскай — энергічнага прапагандыста беларускай народнай песні і опернай артысткі — мела велізарнае значэнне для развіцця беларускай музыкальнай і тэатральнай культуры. Тав. Александроўская — актыўны ўдзельнік напісання першых беларускіх опер і стваральнік выдатных вакальна-сцэнічных вобразаў у беларускім арыгінальным оперным рэпертуары.

У суровыя дні Вялікай Айчыннай вайны тав. Александроўская натхняючай песняй клікала на бой за Радзіму. Яна ў сэрцах чырвоных воінаў, слаўных беларускіх партызан сеяла нянавісць да фашысцкіх вылюдкаў і палкае жаданне адпомсціць ворагу за пакуты народа.

Яна — нястомны ўдзельнік шматлікіх канцэртаў у шпіталях, вайсковых злучэннях, на ваенных заводах. З канцэртнымі брыгадамі яна выязджала непасрэдна на фронт.

Народная артыстка СССР і БССР, лаўрэат Сталінскай прэміі Ларыса Пампееўна Александроўская была ў мінулым годзе ў саставе дэлегацыі СССР на кангрэсе жанчын у Парыжы. Яна выступала на гэтым кангрэсе не толькі як грамадскі дзеяч і прадстаўнік жанчын Савецкай Беларусі, але і як выдатны дзеяч усяго савецкага мастацтва. Яе выступленні былі праслуханы з вялікай цікавасцю.

Будучы ў Парыжы, Ларыса Пампееўна дала некалькі канцэртаў. Яна спявала «Наштост» Любана і народную песню «Што за месяц, што за ясны», арыю Далілы з оперы «Самсон і Даліла» Сэн Санса, Хабанеру з оперы «Кармэн»

Бізе, беларускія народныя песні і рамансы савецкіх кампазітараў. У парыжскіх газетах былі надрукаваны поўныя захаплення водгукі. Вячэрняя газета «Се-Суар» пісала, што «выдатная беларуская спявачка Александроўская была сустрэта з энтузіязмам і вялікім захапленнем». «Юманітэ» паведаміла сваім чытачам, што «Александроўская — артыстка Мінскай оперы — з'яўляецца адной з найвялікшых актрыс Расіі».

Ларыса Пампееўна адыгрывае вялікую ролю ў развіцці беларускага мастацтва і культуры і ў вырошчванні нацыянальных жаночых артыстычных кадраў. Яна ўзначальвае цэнтр творчай думкі ў галіне беларускага тэатра—Беларускае тэатральнае таварыства, якое заклікана адыграць значную ролю ў далейшым уздыме нашага тэатральнага мастацтва.

Савецкі ўрад высока ацаніў бліскучы талент Л. П. Александроўскай і дастойна ўзнагародзіў яе за плённую творчую і грамадска-палітычную дзейнасць. Ёй прысвоена званне народнай артысткі СССР і БССР. У часе дэкады беларускага мастацтва ў Маскве саюзна ўрад узнагародзіў Александроўскую ордэнам Леніна. За выдатныя дасягненні ў галіне вакальнага мастацтва Ларыса Пампееўна Александроўская была ўзнагароджана Сталінскай прэміяй.

Вялікую пашану і давер'е аказаў беларускі народ сваёй любімай спявачцы-салаўю, выбраўшы яе дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. Дэпутат савецкага парламента — народная артыстка Ларыса Пампееўна Александроўская аддае свой талент і ўсю сваю энергію любімаму беларускаму народу, слаўнай дачкой якога яна з'яўляецца.

Дэлегацыя Саюза французскіх жанчын у Мінску. На здымку (справа налева): члены дэлегацыі Саюза французскіх жанчын — Арлет Фено, Нар'ян Міле, Жанін Сайян, Андрэ Сэр і Клодзін Шома. Злева: народная артыстка СССР і БССР Л. П. Александроўская і А. Г. Свешнікава.

Дэлегацыя Саюза французскіх жанчын у Мінску

Чатыры дні гасціла ў Мінску дэлегацыя Саюза французскіх жанчын. У саставе дэлегацыі былі: Генеральны сакратар Саюза Клодзін Шома, Андрэ Сэр, Жанін Сайян, Нар'ян Міле і Арлет Фено.

Члены дэлегацыі наведалі Беларускае дзяржаўнае музей гісторыі Айчынай вайны, беларускую карцінную галерэю, літаратурны музей імені Янкі Купалы, аўтазборачны завод, пабывалі ў дзіцячым доме, калгасе «Новы шлях». Дэлегацыя прысутнічала на спектаклі п'есы «Паўлінка» Янкі Купалы і оперы «Кармэн». Адбылася цёплая, дружаская сустрэча гасцей з жанчынамі горада Мінска.

На гэтай сустрэчы з палкай, поўнай натхнення, прамовай выступіла Клодзін Шома. Ніжэй мы друкуем яе выступленне.

Дарагія прыяцелі!

З учарашняга дня мы знаходзімся ў вашай цудоўнай Беларусі. Мы знаёмімся з вашым жыццём, з барацьбой за свабоду і адраджэнне вашага Вялікага Саюза. Дазвольце падзякаваць вас за цёплую, гасцінную сустрэчу.

Жанчыны Беларусі! Мы ведаем аб перанесеных вамі пакутах, ведаем, што для вызвалення Беларусі, для забеспячэння міру ва ўсім свеце вы прынеслі многа афяр! Мы бачылі фільм «Вызваленне Беларусі» і выстаўку ў музеі Айчынай вайны. Яны пакідаюць уражанне незвычайнай сілы, сведчаць аб гераічнай барацьбе вашага народа супроць рабства, за свабоду і сваю незалежнасць. Беларуская жанчына нароўні з мужчынам выносіла ўвесь цяжар вайны.

Многія з вас, вярнуўшыся ў Мінск, на гэтых руіны і папалішчы, не знайшлі сваіх ачагоў, дзе вы раней, да ўтаржэння гітлераўскіх захопнікаў, жылі такім шчаслівым жыццём. Але вы не палі духам, энергічна прыступілі да аднаўлення роднага горада.

Дзякуючы вашым партызанам, Чырвонай Арміі, усім савецкім людзям была вызвалена і наша радзіма—Францыя. Мы, французы, таксама вялі жорсткія баі з нямецкімі захопнікамі. Жанчыны Францыі ішлі ў першых радах барацьбітоў. Для таго, каб перашкодзіць угону палонных, яны арганізавалі ў Монпелье соне вялікую дэманстрацыю. У лёку нашых дэлегатак знаходзіцца жанчына, якая тры гады сядзела ў турме, а потым у концлагеры. Арганізатар нашага жаночага руху Даніэль Казанава загінула на германскай катарзе, Роза Блан, дваццацігадовая дзяўчына, памерла ў Аушвіце, Фран Блок была расстрэлена ў Германіі, Франенс Фтоман—расстрэлена ў турме ў часе парызскага паўстання. А колькі другіх гераінь загінула за справу вызвалення Францыі!

Немцы разграбілі Францыю, вывезлі ўвесь наш хлеб, угналі жывёлу, аднялі нашы багацці. Усе турмы былі перапоўнены. У часе «гас-

падарання» немцаў 500 тысяч французав было ўгнана ў германскае рабства, з іх толькі каля 125 тысяч вярнулася на радзіму. Немцы расстралялі 150 тысяч патрыётаў Францыі, сярод якіх было многа жанчын.

Кроў, пралітая беларускім і ўсім савецкім народам, змешваецца з крывёю, пралітай французскім народам і свабодалюбнымі народамі ўсяго свету.

Вы не можаце сабе ўявіць, з якой радасцю адзначалі мы вашы перамогі пад Сталінградам, Смаленскам, Мінскам. Савецкія партызаны заўсёды служылі прыкладам патрыётам усяго свету.

Споўніўся год з моманту капітуляцыі Германіі. Ужо год, як народы ўздыхнулі свабодна. Але нам і ў далейшым трэба змагацца за забеспячэнне міру ва ўсім свеце. У гэтай барацьбе французскія жанчыны ідуць рука ў руку з савецкімі жанчынамі. Яны прымалі актыўны ўдзел у арганізацыі сусветнага жаночага кангрэса. Мы павінны аб'яднацца ў агульнай барацьбе з рэшткамі фашызма. Ва Францыі яны яшчэ моцныя.

Цяжкую спадчыну пакінулі нам немцы. Дзіцячая смяротнасць у многіх раёнах дасягае 50 процантаў. Насельніцтва галадае. І вось тут я хацела-б скарыстаць момант і падзякаваць савецкі народ за хлеб, які ён цяпер пасылае ва Францыю.

Мы прыехалі таксама да вас для таго, каб убачыць, як вашы жанчыны ажыццяўляюць свае правы і абавязкі. Французская канстытуцыя ўраўняла жанчыну ў правах з мужчынам, але ў нас жанчыне яшчэ трэба многа змагацца за ажыццяўленне гэтых правоў. Французскія жанчыны вельмі змяніліся за час вайны. Яны жадаюць прымаць актыўны ўдзел у жыцці краіны.

Пакідаючы Мінск, мы гаворым—ніколі не забудзем вашу цудоўную Беларусь, вашу гераічную барацьбу, яшчэ больш умацуем нашу дружбу.

Слаўся, Айчына ты наша свабодная, Дружбы народаў апора і моц!

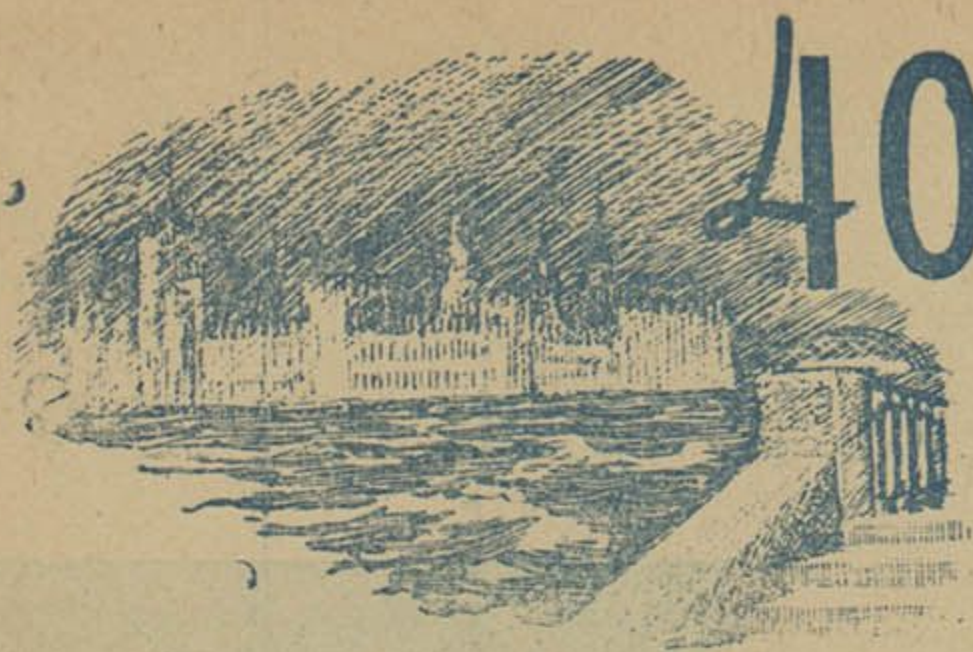

У нашу краіну ўваходзіць 16 роўнапраўных савецкіх сацыялістычных рэспублік. Вялікая і непарушная дружба народаў СССР! У часе вайны, у гоły цяжкіх выпрабаванняў гэтая дружба яшчэ больш загартавалася. Яна замацавана пралітай крывёю на фронтах Айчынай вайны, у барацьбе за чэсць, свабоду і незалежнасць Радзімы. Яна замацавана сумесняй працай на фабрыках і заводах, на калгасных палях у імя перамогі над ворагам. Скончылася вайна, і працоўныя СССР прыступілі да мірнай творчай працы. Пачэснае месца ў ёй займаюць жанчыны. Яны аддаюць усе веды і сілы свае на забеспячэнне далейшага росквіту сваёй Радзімы, якая забяспечыла ім права на працу, адукацыю, шчаслівае мацярынства, забяспечаную старасць. Змешчаны фотанарыс паказвае жыццё і быт жанчын нашай краіны.

На здымках: 1. Грэжава Н. Г.—старшыня Вярхоўнага Савета БССР, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР. 2. Суракан Кайназарава—звенная калгаса імені Калініна, Кагановіцкага раёна, Кіргізкай ССР. У мінулым годзе яна сабрала на сваім участку тысячы цэнтнераў цукровых буракоў. 3. Сказіцельніца Гаваркова М. Ф. (Магілеў). 4. П. Н. Ангеліна — знатная трактарыстка краіны, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР навучае рабоче на трактары комсамолку тав. Кальянаву (Стара-Бешаўская МТС, Сталінскай абласці). 5. Масквічка Марыя Ісакава, заваяваўшая на ўсе-саюзным спаборніцтве канькабежцаў званне абсалютнага чэмпіёна СССР на 1946 г. 6. У золаташвейным цэху бухарскай прамысловай арцелі імені Молатава (Узбекская ССР) агітатар

Кармат Нязова праводзіць гутарку. 7. Лаўшук М. П.—лепшая даярка калгаса імені Сталіна, Васілевіцкага раёна, Палескай абласці. За добры догляд кароў і перавыкананне плана ўдою яна атрымала прэмію звыш ста літраў малака. 8. Кавалер ордэнаў Славы трох ступеней комсамолка Дануці Станелене, удзельніца Айчынай вайны, вучыцца цяпер у рэспубліканскай партыйнай школе ў Вільнюсе. 9. Слесар Пажыган Л. С. працуе на Мінскім аўтазаводзе. Яна выконвае план на 220 проц. 10. У калгасе імені Махарадзе, Грузінскай ССР, арганізаван самадзейны ансамбль песні і пляскі. Выступаюць чангурысткі (алева направа): К. Тотагава, Н. Тотагава і Б. Малазона. (Фото І. Рабіновіча і фотакроніка ТАСС).

40 дзён у Лондане

Е. УРАЛАВА

(З уражанняў аб паездцы на Генеральную Асамблею арганізацыі Аб'яднаных нацый)

У Лондан мы прыляцелі ў 1 гадзіну дня. У гэты дзень звычайнага лонданскага туману не было. Было цёплае, шэранькае (без сонца) надвор'е. У параўнанні з кліматам Беларусі, студзень у Лондане — гэта наша цёплая восень. Славуты лонданскі туман нам давалося бачыць толькі адзін раз. У ся-рэдзіне дня ўвесь горад быў ахутан густым шэра-жоўтым туманам. У дамах запальвалі электрычнае святло, вулічныя ліхтары свяцілі цмяна, рух у горадзе быў спынен.

У аэрапарту «Паўночны туман», дзе мы прыземліліся, нас сустрэлі прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў Англіі і фотакарэспандэнты розных англійскіх газет. З дазволу і без дазволу фотарэпарцёры фатаграфавалі нас, а на другі дзень у лонданскіх газетах паявіліся ўжо фатаграфіі кіраўнікоў дэлегацыі тт. Мануільскага, Грамыка і Кісялёва. У адной з карэспандэнцый аб беларускай дэлегацыі было асабліва падкрэслена, што наша дэлегацыя прыбыла ў «нармальным адзенні». Карэспандэнт, як відаць, меркаваў, што беларусы — такі народ, які не знаём з навіейшымі модамі. Потым высветлілася, што англійскія карэспандэнты, сапраўды, аб Беларусі, як аб адной з буйнейшых рэспублік Савецкага Саюза, ведаюць вельмі мала.

За час работы Асамблеі мне, па просьбе шматлікіх карэспандэнтаў розных англійскіх газет, давалося даваць самыя агульныя звесткі аб Беларусі. Для іх было навіной, што Беларусь налічвае 10 мільёнаў насельніцтва. Я расказала ім аб ролі жанчыны ў нашай краіне. Называла прозвішчы жанчын, працуючых у нас у рэспубліцы на адказных пастах. Да фактаў і лічбаў, якія я прыводзіла аб удзеле жанчын у кіраўніцтве дзяржавай, англійскія карэспандэнты адносіліся са здзіўленнем.

10 студзеня 1946 года, у 4 гадзіны 30 мінут па лонданскаму часу, у цэнтральным зале

Вестмінстэрскага абацтва Генеральная Асамблея прыступіла да сваёй работы. На сесіі былі прадстаўлены дэлегаты ад 51 краіны. Дэлегаты прадстаўлялі вялікія і малыя краіны ўсяго свету. Савецкая дэлегацыя прадстаўляла 190 млн. чалавек. Затым ішлі буйнейшыя краіны Еўропы — Англія, Францыя. З амерыканскага мацерыка самай буйнай дэлегацыяй былі прадстаўлены ЗША. З народаў Азіі — Кітай.

Разам з вялікімі дзяржавамі ў работах Асамблеі прымалі ўдзел і малыя краіны, як Люксембург, Дамініканская рэспубліка і інш.

У зале паседжання дэлегацыі асобных краін размяшчаліся ў алфавітным парадку. Гэты зал і ўваход у будынак былі ўпрыгожаны дзяржаўнымі сцягамі 51 краіны, уваходзячай у састаў Аб'яднаных нацый.

Е. І. Уралава.

Першае паседжанне Генеральнай Асамблеі адкрываў старшыня падрыхтоўчай камісіі Зулета, на наступных паседжаннях старшыстваваў пан Спаак, дэлегат Бельгіі, выбраны большасцю галасоў.

Першая сесія Генеральнай Асамблеі павінна была вырашыць, галоўным чынам, арганізацыйныя пытанні: выбары сакратара Аб'яднаных нацый, членаў савета бяспекі і соцыяльна-эканамічнага савета, вызначыць пэўнае месца пражывання пастаянных органаў Аб'яднаных нацый і наступных паседжанняў Асамблеі.

Сакратаром арганізацыі Аб'яднаных нацый выбран міністр замежных спраў Нарвегіі пан Тругве Лі. Пасля яго абрання на адным з агульных паседжанняў Асамблеі пан Тругве Лі прыняў урачыстую прысягу. Ён даў клятву працаваць у інтарэсах Аб'яднаных нацый і ніякія пытанні не рашаць пад уплывам або ў інтарэсах якой-небудзь адной краіны.

Пераважнай большасцю было прынята рашэнне аб тым, што пастаянным месцам пра-

Им. 1958 г. 64668 1/4

бывання арганізацыі Аб'яднаных нацый будуць з'яўляцца Злучаныя Штаты Амерыкі.

На Генеральнай Асамблеі былі прадстаўлены жанчыны наступных краін: мадам Рузвельт ад ЗША, мадам Вількінсон ад Англіі, я ад Беларусі, мадам Мекензі ад Новай Зеландыі, мадам Бернандзіна ад Дамініканскай рэспублікі. Усе жанчыны-дэлегаткі працавалі ў адным соцыяльна-гуманітарным камітэце № 3. Апрача ўдзелу ў работах агульных паседжанняў і камітэтаў, жанчыны-дэлегаткі неаднаразова збіраліся для абмеркавання розных пытанняў, звязаных з умацаваннем міру і бяспекі ва ўсім свеце. На адным з такіх паседжанняў, па ініцыятыве мадам Рузвельт, жанчыны-дэлегаткі падпісалі зварот да ўсіх жанчын свету. У гэтым звароце мы заклікалі жанчын усяго свету да актыўнага ўдзелу ў жыцці сваёй краіны і міжнароднага супрацоўніцтва, да больш актыўнага ўдзелу ў міжнародных арганізацыях. Мы звярнуліся да мацярэй усяго свету з заклікам выходзіць сваіх дзяцей у духу нянавісці да фашызма.

У дні, калі не адбываліся паседжанні, мы наведвалі Кембрыджскі ўніверсітэт, музеі і пабывалі на адным паседжанні англійскага парламента—палаты абшчын. Палата абшчын засядае штодзённа, апрача канікул. Мы прысутнічалі на адным з чарговых паседжанняў, калі прадстаўнікі ўрада адказвалі на пытанні членаў парламента.

У будынку палаты абшчын мы прабылі каля гадзіны. Таму хочацца сказаць некалькі слоў аб уражаннях, якія мы вынеслі, выходзячы са старадаўняга будынка палаты абшчын.

Мы знаходзіліся ў ложах для гасцей, размешчаных над залам паседжанняў. Зал паседжанняў — даволі вялікі па сваіх размерах і высокі. Ён падзелен на дзве палавіны. З правага боку на доўгіх лавах, абштых чырвонай скурай, сядзелі дэпутаты лейбарысцкай партыі. На іх баку сядзелі члены ўрада, сфарміраванага з прадстаўнікоў гэтай партыі. З левага боку на такіх-жа лавах сядзелі дэпутаты апазіцыйнай партыі — партыі кансерватараў. Паміж лавамі — доўгі стол, на ім ляжалі масіўныя кнігі, відаць, збор законаў астравіцян.

Лідэр апазіцыі Чэрчыль на гэтым паседжанні не быў, ён знаходзіўся ў ЗША і, па меткаму выражэнню англічан, «капаў там акопы».

Робячы паездкі па Лондану, мы аглядалі яго выдатнасці. Лондан — вельмі вялікі горад. Ён займае велізарную тэрыторыю па абодвух баках ракі Темзы. Пабудовы ў Лондане нізкія. Тут няма небаскroбаў, тыповымі з'яўляюцца 2- і 3-павярховыя будынкi. У горадзе многа зеляніны. У цэнтры знаходзіцца Гайд-Парк. Ён славуты тым, што служыць месцам не толькі адпачынку, але і месцам мітынгаў, сходаў і выступленняў асобных прамоўцаў. Праходзячы па гэтаму парку, мы бачылі двух прамоўцаў. Адным з іх была жанчына. Яна прышла са сваёй трыбункай,

паднялася на яе і на працягу 10 — 15 мінут аратарствавала. Сэнс яе прамовы зводзіўся да закліку жанчын не выходзіць замуж. Матывіравала яна гэта тым, што мінуўшая вайна не з'яўляецца апошняй; яна гаварыла аб тым, што яшчэ будуць войны, мужчын возьмуць на фронт, яны могуць там загінуць і жанчыны астануцца ўдовамі. Скончыўшы прамову і схпіўшы сваю трыбунку, яна пайшла дамоў, рашыўшы ніколі не выходзіць замуж.

Другі прамоўца быў мужчына. Ён апрача трыбуны, меў вялікі драўляны крыж. Узваліўшы яго на левае плячо і размахваючы правай рукой, ён ва ўвесь голас заклікаў слухачоў да рэлігіі. Як у першага, так і ў другога прамоўцы слухачоў было 5 — 10 чалавек.

Пасля прагулкі па Гайд-Парку, мы вярнуліся ў гасцініцу «Кемберленд», дзе размяшчалася дэлегацыя Беларусі, атрымалі нашы маскоўскія газеты і з прагнасцю чыталі іх. На двух старонках «Правды» красаваліся партрэты вылучаных кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета. Беларускі народ сваім першым пачотным кандыдатам вылучыў правадыра народаў СССР таварыша Сталіна.

Як хацелася нам быць у гэты час на Радзіме! Усе нашы лепшыя пачуцці былі разам з нашым народам, усе нашы думкі і імкненні былі звернуты да любімай Айчыны.

Лондан. Будынак Сентрал-хола ў Вестмінстэры, дзе адбываліся пленарныя паседжанні першай сесіі Генеральнай Асамблеі арганізацыі Аб'яднаных нацый.

І Р Ь І Н А

Міхась ЛЫНЬКОУ

Мал. Ф. Круглянскага

(Апавяданне)

Ледзь прыкметна пакачваўся паравоз, аднастайна пастуквалі рэйкі, гудзела ў топцы. Надаедліва шыпела пара, вырываючыся таямнікім струменьчыкам—там раслі, пузырыліся кіпучыя каплі вады і, марудна скатваючыся, цяжка зрываліся з начышчанай медзі краніка.

Гарачым цяплом палыхала ад топкі. Зліпаліся вочы, хіліла да сну. Ірына павярнулася да дзверкі паравознай будкі. Намокшы брэзент цяжка хлопаў па сталёвых поручнях. З халодным ветрам урываліся частыя каплі дажджу, адганялі сон, бадзёрылі.

Няскладны машыніст у пацёртай нямецкай форменцы быў заняты не зусім звычайнай для яго справай. На падлакотніку акна стаяў невялічкі кошык, паўняўці як. Асцярожна перабіраючы іх, атрахваючы мяккую пацярху, машыніст браў яйка і ўважліва ўглядаўся ў яго на свет маленькай электрычнай лямпачкі і, страшэнна заклапочаны, пракалупваў ножчыкам малюсенькую дзірку ў шкарлупцы. Загадзя выцягнуўшы трубачкай губы, ён урачыста падносіў яйка да роту і, задраўшы галаву так, што відаць быў напаты зморшчаны кадык, паволі, з яўнай асаладай, высмоктваў яйка. Марудна аблізваў пракураныя вусы і, адставіўшы руку з пустой шкарлупінай, гаварыў паважна, расцягваючы кожнае слова:

— Ах, добра! Ах, як добра!—і, улагоджаны, пацёпваў па плячы Ірыну, многазначна падміргваў ёй бялесым вадзяністым вокам.

І ўся постаць яго, самазадаволеная, з абвіслым брушком, з наліпшымі да вусоў шкарлупкамі, і нос у жаўтках—усё гэта было так смешна і так не пасавала яго ўрачыстым жэстам, што Ірына не вытрымала, усміхнулася.

Усміхнулася ўпершыню за гэтыя некалькі месяцаў.

Машыніст па-свойму зразумеў усмешку, як пэўную даніну сваёй асобе, падцягнуўся, расправіў вусы, штосьці сярдзіта мармытнуў качагару. Стомлены хлопец цяжка ўзняўся з сядзення, з сэрцам узяўся за доўгую жалез-

ную лапату і, адчыніўшы топку, стаў падкідваць вугаль.

Усмешка лунала яшчэ на шчоках Ірыны, змагаючыся з водблескамі зыркага полымя, але вочы яе былі жорсткімі і халоднымі. Толькі рукі дрыжэлі. І каб не выдаць свайго хвалявання, Ірына дастала з вузляка скарынку хлеба, грызла яе, прагна ўслухоўваючыся ў перастук калёс, уважліва ўглядаючыся ў шчыліну пад брэзентам. Вецер распахваў брэзент, злосна пахлопваў ім. Тады добра было відаць Ірыне, як праляталі побач знаёмыя мясціны. Вось прамільгнулі тры са-сонкі, стары дуб з вуллямі, замільгалі бярозкі. Хутка будзе пераезд, потым закругленне, а там...

Час ужо.

Думка апаліла, як порах. Колькі ні рыхталася ўнутрана Ірына да гэтай хвіліны, ёй здалося ўсё-ж такім нечаканым і нават страшным усё гэта. Халоднай ільдзінкай кальнула ў сэрцы: ці ўдасца, ці не пашкодзіць хто-небудзь... Завывала ў топцы полымя, жоўтыя, чырвоныя зіваліся вогненныя языкі. Струменіліся, снавалі празрыстыя, залацістыя ніці. Яны прымалі самыя нечаканыя абрысы, дзівосныя адценні: ад расплаўленага золата да спелай жаўціны аўсянага снапа.

«Валасы ў яго былі такія-ж прыгожыя...» мільганула ў думках. Неяк адразу пацяпела на сэрцы, з'явілася спакойная ўпэўненасць.

— Родны мой, маленькі мой, — бязгучна шапталі вусны, а рукі ўпэўнена звязвалі вузлок, пальцы адлічвалі апошнія секунды.

Блізіўся час.

Як шчасліва, сонечна адцвілі гэтыя апошнія гады. Пяць год таму назад сышліся яны, пажаніліся. Нават і не заўважыла Ірына, як адляцела бесклапотнае дзявоцтва, з песнямі, з пагулянкамі, познімі карагодамі, з лёгкімі і мінулымі дзявочымі крыўдамі, з вясновымі світаньнямі, калі пахучы і празрысты бярозавы клейкі ліст, калі росы на золаку бываюць кусачымі, і ў кожным кусце столькі салаўіных песень, што заслухаешся іх і забудзеш—а колькі-ж раз цябе пацалую...

Яны паставілі маленькі чысценькі домік пад старой ліпай. Пасадзілі некалькі яблынь, вішань. Пад вокнамі цэлы кветнік. Былі то Ірыніны клопаты, каб весела было маленькаму Васільку. Ён так любіў краскі і пчол, матылёў, вясёлых майскіх хрушчоў, залятаўшых у зялёны палісаднік. Паранейшаму пела песні Ірына, і яшчэ дружнай гарэла праца ў яе руках, руках калгаснай ільнаводкі. Яна была ўсё той-жа рэзвай клапатунняй і магла паспрачацца з любой дзяўчынай у калгасе: і ў песні, і ў дасціпным жарце, і на любой працы. Таму вось па нядзелях заўсёды заліваўся гармонік у іх пад акном, шумела гаманлівая моладзь, гулка гудзела ўтапаная зямля—хлопцы і дзяўчаты скакалі кадрылі, кружыліся ў лявонісе, у бясконцых крыжачках і польках...

Харошы быў гарманіст Ігнась—муж Ірыны—майстар на працу і на веселосць.

Усё гэта скончылася, абарвалася, як радасны сон. Ігнась пайшоў разам з другімі на вайну. Развітаўся, узяў на рукі чатырохгадовага Васілька, расцалаваў яго і, углядаючыся ў сінія, як цвет ільняны, васільковыя вачыняты, сказаў, папрасіў:

— Захавай яго... Які-ж ён асілак у нас... Во!.. Адзін вось толькі... Ну што-ж...

Спяшаючыся, пацалаваў абодвух, пайшоў. Дзе ён цяпер?

Потым наляцелі шэрай хмарай гэтыя ненавісныя, бязлітасныя, чужыя. Жыццё неяк памеркла адразу, стала шэрым, панурым. Адцвілі і пагнілі ў полі ільны. Палягло на вытапанай і размоклай зямлі пацямнеўшае жыта. Прарастала ў коласе ярына. Усё пайшло прахам і пылам. Людзі даўно забыліся пра песні, пра вясёлае слова. Уздыхалі, плакалі бабы, углядаючыся ў злавесныя водсветы начных пажараў. Панурыя, злыя хадзілі мужчыны, аб чымсьці перашэптваліся, спрачаліся, дамаўляліся.

Усё часцей наведваліся немцы, шукалі зброю, партызан, выганялі апошні хвост з хлева, выграбалі апошняе каліва зярна з клеці. Спалілі для страху некалькі хат, наладзілі дзікую расправу над двума старымі, якія адмовіліся сказаць што-небудзь толкам аб партызанах. Старых вывелі на калгасны двор і павесілі на дуплаватой поўзасохлай бярозе. Мужчыны амаль што ўсе пайшлі ў лес. У вёсцы стала ціха і панура, як у магіле.

І вось здарылася гэта страшнае.

З прахадзіўшага па чыгунцы эшалона чыясьці п'яная, разбэшчаная рука кінула некалькі пустых бутэлек у групу дзяцей, якія гулялі на пясочку. Ірына была ў хаце, калі

суседкі ўнеслі і моўчкі палажылі на ўслончык пасінелы дзіцячы трупік.

— Васілёк мой!—глуха ўскрыкнула Ірына, схапіла абэруч дзіцё і—страшная, збялелая—прагна цалавала яго, перабірала зліпшыяся светлыя валосікі, змывала з цемні кроў і ўсё заглядвала ў закаціўшыяся дзіцячыя вочы.

— Вочанькі вы мае, ласкавыя... Нежывыя вы... нежывыя...

Яна прыціскала да сябе дзіцёнка, хутала яго ў старую коўдрачку, сагравала сваім дыханнем, як-бы збіраючыся зацяпіць іскарку жыцця ў гэтым маленькім і хрупасткім целыцы. Толькі позна ноччу жанчыны сілком адабралі ў яе дзіцёнка, абмылі яго, прыбралі, палажылі на стол. Раніцой, спяшаючыся, пахавалі на могілках. Доўга сядзелі з Ірынай. Баяліся, каб не зрабіла яна чаго дрэннага над сабой.

З таго часу згасла ўсмішка на твары Ірыны. Яна стала замкнёнай, маўклівай. Усё глядзела з акна на праходзіўшыя цягнікі, эшалоны, асяроджана думаючы аб нечым сваім, цяжкім, часам шаптала:

— Усё на нас вязуць, на нашых... Крыві нашай ніяк не нап'юцца.

А калі ў партызанскай групе сур'ёзна загаварылі аб узрывах чыгункі, яна проста сказала:

— Гэта зраблю я...

Ніхто не спрачаўся, не пярэчыў: ёй толькі казалі, што гэта вельмі цяжкая справа. Што за яе трэба брацца з розумам, з разлі-

Гэта зраблю я...

кам. Іначай—гібель, дарэмная кроў сваіх людзей.

—Я-ж сказала... Зраблю...—скупа адказала Ірына. Згадзіліся.

Трэба было ўзарваць мост. Гэта сапраўды была цяжкая справа. Мост узмоцнена ахоўваўся, да яго не падступішся. Трэба было шукаць другія сродкі. Дамовіліся аб узрыве на масту праходзячага цягніка. Гэта можна было зрабіць лягчэй.

Да гэтага часу Ірына выконвала ў атрадзе даволі простую работу. Пад яе ведамам знаходзіўся невялічкі склад боепрыпасаў, паблізу дома, у дупле старой разгалістай ліпы. Яна добра ўжо ведала ўсе тайны дынаміта, асабліваць мелітавых шашак, сакрэты садружства дынаміта с пераксілінам, усе іх капрызныя асабліваць і якасці. Але яна толькі хавала іх. Цяпер яна сама павінна ўдыхнуць у гэтыя няхітрыя рэчы страшэнную, усёзнішчальную сілу разбурэння. Праўда, ёй казалі, што яна толькі прынясе вузюлок з падрыхтаваным зарадам на раз'езд, што побач з калгасам. Нямецкі эшалон будзе браць там дровы. Сярод дрывакладчыкаў свае людзі. Яна павінна толькі непрыкметна перадаць ім вузюлок са звычайным абедом у двух завязаных гаршчочках. А потым яна можа вярнуцца. Тыя людзі завершаць справу.

Яна пайшла, сабрала вузюлок. Узяла кошык як—для адводу вачэй, на адчэпнае. Прышла пад вечар на раз'езд. Прышоў і грузаны цягнік: жалезныя платформы з гарматамі, танкамі, некалькі закрытых вагонаў, з дзесятка цыстэрнаў. Паравоз сапраўды браў дровы. Але абумоўленых людзей на месцы не было. Магло стацца, што яны сёння не працавалі, ці якая іншая прычына была, але іх не было.

Ірына прайшлася некалькі разоў зводдальля каля эшалона, параўнялася яшчэ раз з паравозам і ўжо гатова была—сумная, гаротная ад няўдачы—пайсці ў вёску, як прывязаўся машыніст, які завіхаўся ля паравоза. Ён прыкмеціў яйкі ў кошыку.

—Ах, яйкі! Ах, добра! Ах, як добра! Прадаеш?

Ён гаварыў трохі, хаця і кепска, па-руску. Ірына разгубілася спачатку, збянтэжылася. Але нечакана для сябе загаварыла спакойна і незалежна:

—Не прадаю... Хочаш, падвядзі да станцыі... дзесяць кілометраў. Увесь кошык тады будзе твой...

Немец глядзеў, аблізваючыся, на кошык, гаечным ключом пачасаў каленка, зірнуў уздоўж эшалона, нерашуча крыкнуў:

—Хм... Чорт... Садзіся!..

Ірына паехала на паравозе, радуючыся ў душы такой нечаканай удачы.

Апошняя дрэва прамільгнула каля паравоза. Вось-вось будзе мост. Качагар збіраўся ўжо закрыць дзверку топкі, калі пасуро-веўшая адразу Ірына імклівым рухам кінула ў топку вузюлок. Спалоханы машыніст адхінуўся ад акна, жорстка схпіў яе руку.

—Навошта ты гэта?

Нешта хацела сказаць Ірына, і не паспела. Усё ўзнялося ў вогненным смерчы, патанула ў грукаце, скрыготах, у завываючых маланках узрыву. У змрочным вярчэнні небе замігцелі крывавыя заранкі. Сталі жаркімі, багровымі восеньскія воблачкі, якія, спяшаючыся, нізка праляталі над зямлёй.

Убіраючы неба ў чырвань, зарава палыхала ўсё шырэй і шырэй.

Сейце, сейце зерняты

Пятрусь БРОУКА

Папрыходзілі з войска
Баявыя салдаты.
Хто бацькоў дачакаўся,
Хто сыноў, а хто брата.

Зноўку дружнай сям'ёю
Пачалі будавацца,
Весялейшымі сталі
Нашы сёстры і маці.

Сонца сёння высока
Над палеткамі ўстала,
Ды ўсіх працавітых
За сяўнёю спаткала.

Леглі ў полі барозны,
Леглі ў полі, што хвалі,
Сейце, сейце зерняты,
Каб дружнейшымі сталі.

Сейце, сышце зерняты,
У пухавыя пасцелі,
Каб ля нашае хаты
Вечна песні звінелі.

Сейце, сейце зерняты,
Рассыпайце па полю,
Каб расла і шумела
Наша ясная доля!

ВЯСНА

у калгасе

Т. ХАТКЕВІЧ

Заканчваецца сяўба яравых у брыгадзе Марылі Асташонак. Старык сейбіт Цярэнці Бягун высавае ячмень. Буйнае, чыстае зерне, нібы адабранае рукамі адно ў адно, залатым дажджом сыплецца ў пульхную, добра апрацаваную глебу. Следам за сейбітам барануе звеннявая Марыля Лук'янчык. Крыху водаль—на парках коней працуюць Кацярына Асіпчык і Алесь Бягун. Яны рыхтуюць глебу пад бульбу.

Сама Марыля Асташонак—жвавая, сярэдніх год жанчына, павесіўшы на плячо двухметроўку, крочыць па свежай раллі ад ара-тага да ара-тага.

Дружная работа на полі ўзнімае настрой, радуе, і Марыля Асташонак здалёк усміхаецца сяброўкам, з якімі яе звязваюць не толькі цяперашнія справы, але і ўся работа па аднаўленню калгаса.

— Трэба паскорыць работу, жанчыны,— гаворыць яна, параўнаўшыся з Кацярынай Асіпчык і Алесёй Бягун.— Да Дня Перамогі мы абяцалі засеяць усе збожжавыя. Памятаеце?

— За намі, Марыля, затрымкі не будзе,— адказвае Алесь Бягун, ідучы за плугам.— Умелі калгас аднавіць, сумеем і працаваць цяпер у ім.

Яно сапраўды так. У аднаўленні калгаса імені Сталіна, як і ў іншых калгасах Беларусі, галоўную ролю адыгралі жанчыны. Мужчыны яшчэ дабівалі фашысцкую гадзіну недзе на Одэры, у чэшскіх гарах, пад Берлінам, а тут, на вызваленай зямлі, ужо аднаўлялася жыццё, разбуранае вайной.

Алесь Бягун, як і Марыля Лук'янчык, як і Кацярына Асіпчык, як і дзесяткі іншых жанчын, не цураліся ніякай работы. Яны і цялярнічалі, і аралі, і сеялі, і касілі, і малацілі. Нехапала цягавай сілы—запрагалі ў плугі кароў. Так аднаўляўся калгас, разрабаваны фашысцкімі людзедамі.

Ужо летась калгас засеяў тры чвэрці даваеннай плошчы. Старанна апрацаваная зямля шчодро адказала на клопаты аб ёй: сярэдні ўраджай збожжавых дасягнуў 10 цэнтнераў з гектара. З ураджаем-жа і на працяг дзень выпала больш, чым у суседніх калгасах: па два кілаграмы збожжа і пяць кілаграмаў бульбы. Пачатак быў пакладзены надрэнны і гэта акрыліла людзей. У часе падрыхтоўкі да сёлетняй вясны Кацярына Асіпчык

першая арганізавала звяно, і на сходзе, пры абмеркаванні пасеўнага плана, заявіла:

— Калі мы летась вырастцілі значны ўраджай, дык сёлета зможам і павінны вырастціць лепшы.

— 14 цэнтнераў ячменю з гектара і 120 цэнтнераў бульбы. Мы так рашылі з жанчынамі, і даб'ёмся гэтага.

Яе прыкладу паследвала звеннявая Марыля Лук'янчык і многія жанчыны калгаса. Перад выездам у поле існавала ўжо 16 жаночых звенняў. Яны збіралі попел і птушыны памёт, паказвалі прыклад у вывазцы гною, у падрыхтоўцы торфакампосту.

Вясна сёлета надыйшла не адразу. Прастаяла пара-другая цёплых дзён, потым раптам зноў захаладала. Надвор'е змянялася па некалькі разоў у дзень: то снег, то дождж, то проста паўночны халодны вецер. Брыгадзіры вярталіся з агляду поля хмурыя, незадаволеныя.

— Дрэнна падсыхае глеба. Літкая, вільготная, у лужынах. Нельга яшчэ выязджаць.

Але Марыля Асташонак—брыгадзір трэцяй брыгады—рашуча сказала:

— А што калі ўся вясна будзе такой—значыць і сеяць не будзем? І яна павяла першыя тры паркі араць выбарачным парадкам. Назаўтра выслала яшчэ чатыры паркі. Ворыва пачалося, і старшыня калгаса, сабраўшы вечарам брыгадзіраў усіх чатырох брыгад, паказаў на Марылю:

— Бачыце? Марыля абганяе вас. Яна не чакае добрага надвор'я.

Раніцой пустыннае яшчэ ўчора поле змяніла свой выгляд. Пачалося ворыва і баранаванне зябліва. Выйшлі першыя сейбіты рассяваць лубін. Жанчыны пачалі развозіць гной на ўчасткі, адведзеныя пад пасадку бульбы. І пакуль яшчэ ў іншых брыгадах з чым-коледы не ладзілася, у Марылі Асташонак работа ўжо ішла поўным ходам.

... Поле пад цёплым веснавым сонцам шырокае і неабдымнае. Яркая зелянее на ім руны азіміны. Дзе-коледы ўжо ўзышоў авёс. Вясна ўсё больш і больш уваходзіць у свае правы. Першая мірная вясна. Яна павінна быць дружнай, вясёлай, працавітай. Аб гэтым думае Марыля Асташонак.—Сёлета будзем з добрым ураджаем. Людзі дружна бяруцца за зямлю, а зямля,—яна ўдзячная, паклапоціцца аб ёй—адкажа старыцай.

Мінскі раён.

ЗАСЛУЖАНАЯ НАСТАЎНІЦА

Ф. РАГАВАЯ

У класе цішыня. Урок літаратурнага чытання. Погляды вучняў—уважлівыя і цікавыя—звернуты да настаўніцы. Не вельмі гучна, але чотка і выразна чытае Елена Аляксандраўна неўміручы твор Аляксея Максімавіча Горкага «Песнь о соколе».

«Безумство храбрых — вот мудрость жизни! О, смелый Сокол! В бою с врагами истёк ты кровью...

«Пускай ты умер!.. Но в песне смелых и сильных духом всегда ты будешь живым примером, призывом гордым к свободе, к свету!

«Безумству храбрых поем мы песню!..»

У разборы твора настаўніца звяртае ўвагу вучняў да нядаўняга мінулага. У памяці іх уваскрасаюць зусім яшчэ свежыя гераічныя подзвігі савецкіх людзей, імёны адважных сокалаў — Герояў Савецкага Саюза Зоі Касмадзем'янскай, Юрыя Смірнова, Аляксандра Матросова, капітана Гастэла і многіх другіх, што аддалі сваё маладое жыццё за Радзіму, пазналі «счастье битвы» ва славу Айчыны.

Па творах Горкага вучні знаёмяцца з вобразамі, асаблівасцямі яго стылю, з багаццем і рознабаковасцю рускай мовы. Урокі літаратурнага чытання і мовы, якія вядзе Елена Аляксандраўна Кармалітава,—любімыя ўрокі вучняў 42-й мужчынскай сярэдняй школы гор. Мінска. І гэта зразумела. Яе багаты педагогічны вопыт адыгрывае рашаючую ролю ў працэсе выкладання. Аднак, настаўніца не спадзяецца толькі на свой шматгадовы вопыт. Да кожных заняткаў яна дакладна прадумвае кожнае сваё дзеянне, слова, запатрабаваны вучняў. Сваімі ўрокамі яна не толькі навучае, але і вхоўвае.

— Выхаваць сапраўднага чалавека, пісьменнага, усебакова развітага, культурнага, працавітага — такая благородная мэта настаўніка, —

Е. А. Кармалітава.

гаворыць Елена Аляксандраўна.

І гэтай блagarоднай мэце, гэтай дарагой ёй справе аддала Елена Аляксандраўна 38 год свайго жыцця.

18-гадовай дзяўчынай пачала яна сваю педагогічную дзейнасць. лепшыя маладыя годы прысвяціла дзецям. З прыроджаным педагогічным дарам, Елена Аляксандраўна адчувала неабходнасць вучыць, выхоўваць, расціць людзей, дапамагаць ім шукаць сваё будучае, выкоўваць свой характар.

За час свайго педагогічнай дзейнасці Елена Аляксандраўна выхавала сотні выдатных людзей. Сярод яе вучняў: Герой Савецкага Саюза генерал-маёр Іван Міхайлавіч Багушэвіч; настаўніца рускай мовы і літаратуры Анна Васіль-

еўна Сакалова, за плячыма якой 25-гадовы педагогічны стаж; выкладчык хіміі 42-й школы гор. Мінска тав. Тайцэль, якая мае 27-гадовы педагогічны стаж; заслужаная настаўніца, інспектар-метадыст Міністэрства асветы БССР Елена Гаўрылаўна Гарачун і многія другія.

Айчынная вайна з'явілася вялікім жыццёвым выпрабаваннем таксама і для Елены Аляксандраўны. З цяжкім болем яна пакідала родны палаючы Мінск. У невялікім сяленні Калініна, Чувашскай АССР, у цяжкіх умовах ваеннага часу, многа і напружана працавала Елена Аляксандраўна. Яна была жаданым гасцем у калгасах, дзе яе любілі і чакалі з нецярплівасцю. Па 10—15 кіламетраў хадзіла пехатою гэтая пажылая настаўніца, будучы агітатарам-прапагандыстам.

Дзень вызвалення Мінска быў радасным святам у жыцці Елены Аляксандраўны. Яна ведала, што яе дом і школа спалены, што горад ляжыць у папалішчы і руінах. Але нішто не спыніла яе імкнення на Радзіму, у свой родны горад.

І вось тав. Кармалітава зноў у Мінску, у роднай школе. І цяпер зноў, не лічачыся ні з сіламі, ні з часам, Елена Аляксандраўна навучае, вхоўвае дзяцей, загадвае навучальнай часткай малодшых класаў 42-й мужчынскай сярэдняй школы, вядзе вялікую грамадскую работу.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР ёй прысвоена ганаровае званне заслужанай настаўніцы БССР.

Многостаночніцы

М. ШВАРЦ

Дзяўчына спыніла станок і, паправіўшы валасы, пакінула шумны механічны пэх. Яна спышалася. Але, праходзячы каля размешчаных побач з пэхам заводскіх парнікоў, на хвіліну спынілася. Тут вясна ўжо ўступала ў свае правы. Радавала вока зялёная расада. Яна напаміла Людміле роднае сяло Васількава, калгасны агарод.

— А станок-жа стаіць!—зацэпакоілася дзяўчына і хутка пабегла ў ліцейны пэх. Ад вагранак, залітых металам, ішла няспершыная гарачыня. Перакрываючы шум, Людміла паведамляла набалеўшае начальніку пэха:

— Станок стаіць, разумеце, тав. Когут! Колькі мы будзем чакаць дэталей?! А ў мяне—два станкі, і абавязальства да 1-га Мая!

— Я не пакіну пэх, пакуль не адправіце нам дэталей,—мне і Валянціне Барашковай. Я з ёю спаборнічаю.

Когут глядзеў на маленькі ліцейны зал. Хутка ён стане непазнавальным. У першым-жа годзе новай пяцігодкі пачнуць працаваць фармавальныя машыны, механізаваная земляробка, магутныя грузавыя краны. Яму хацелася сказаць аб гэтым дзяўчыне, супакойце яе. Але дэталі... Больш дэталей трэба выпускаць сёння, зараз іх чакаюць станочнікі, а значыць і малатарні, і сартыроўкі, прызначаныя для калгасаў, якія вядуць першую пасляваенную сяўбу.

— Ідзіце працаваць, дэталі зараз прышлём,—сказаў начальнік пэха.

Вясенні цёплы вецярок шуміць над пэхавым дахам, урываецца ў поўдчыненыя дзверы. Людміла Сіўцова пераходзіць ад аднаго станка да другога, папраўляе дэталі, прыстасаванні, счышчае жалезную стружку. З гордасцю яна глядзіць на штабель акуратна складзеных дэталей.

І, нібы разгадаўшы яе думкі, падышоўшая Валянціна Барашкова абдымае падругу:

— Дзякую, Люда, што дэталей дабілася. Пяцёр можна спаборнічаць.

Людміла зірнула на пэхавую дошку пачота, дзе побач з яе імем стаіць лічба «335».

— Нам-бы, Валя, Нікалая абатнаць!..

Разам з Нікалаем Казіміравым яны сталі за станкі, вучыліся ў кадравікоў новай справе. Разам перайшлі на адначасовае абслугоўванне двух станкоў. Гэта было ў незабыўныя лютаўскія дні, калі моладзь пэха рапыла справай адказаць на мудрую прамову правадыра перад выбаршчыкамі.

З таго часу многа новага адбылося ў жыцці і працы кожнага з іх. З дапамогай тэхнарука пэха тав. Тамаркіна дзяўчаты, па прыкладу Нікалая Казімірава, прыстасавалі на станках вымяральны інструмент, зажымы, дадатковыя рэзцы. Яны навучыліся рацыянальна размяшчаць ля станкоў дэталі, узорна падрыхтоўваць рабочае месца.

Затрузка станкоў расла бесперапынна. Імёны Людмілы Сіўцовай і Валянціны Барашковай—першых

многостаночніц на Гомсельмашы—не сыходзілі з заводскай і цэхавай дошак пачота.

... Гэта—новыя кадры. Здольныя, прапавітыя дзяўчаты, — пісаў аб Сіўцовай і Барашковай у цэхавай насценгазете інжынер Тамаркін.

Ад 180 да 330 процантаў—такая дынаміка росту прадукцыйнасці працы ў маладых многостаночніц. У гэтай дынаміцы, як у люстры, відаць рост новых кадраў, стваральнікаў магутнай тэхнічнай базы для нашай сельскай гаспадаркі.

Рабочыя размяспіліся ля станкоў, спыненых на кароткі час. Людміла Сіўцова з захапленнем слухала даклад начальніка пэха тав. Канавалава аб пяцігадовым плане развіцця механічнага пэха.

Перад вачыма паўставала захапляючая карціна рэканструкцыі, тэхнічнага пераўзбраення пэха. Ланцуг новых станкоў, грузапад'ёмныя краны, прасторы паміж імі новага будынка праходзілі перад вачыма, як рэальнае недалёкае будучае.

І калі далі слова Людміле Сіўцовай, яна нясмела падышла да стала. Яе, рэдка выступаўшую, выхаванку пэха, слухалі неяк асабліва ўважліва.

— Памятаеце, дзяўчаты, якім быў наш пэх, калі мы сюды прыйшлі,—гаварыла яна.—Памятаеце, як мы яго чысцілі, прыбіралі, як радаваліся першаму станку. А пяцёр на-хаду дзесяткі станкоў. Шумна і весела ў нас. Нам казалі, якім будзе пэх праз пяць год. Такім, як у плане, ён і будзе! Прасторна тады будзе многостаночнікам. А мы іх падрыхтуем, і нямала.

Людміла дала слова навучыць рабоче на двух станках маладую свідоўшчыцу Валю Зінкевіч. З месці пачуліся словы адабрэння. Валя Барашкова заявіла, што не адстане ад падругі. Не адстане і знаты токар Нікалай Казіміраў.

Совецкія людзі прыступаюць да ажыццяўлення праграмы вялікіх работ.

Комсомолка Вера Цыркуль лепшы токар Гомельскага суднарамонтнага завода (другая злева) навучае такарнай справе комсомолку Марыю Дзюндзікаву.

А. ІВАНОВА

Благородства

Мал. Л. Бойка

З Масквы па радыё трансліраваўся мітынг у абарону дзяцей ад фашысцкага варварства. Слова было прадастаўлена ўдзельніцы мітынга з Севастопалю. Многа цікавага пачула Марыя Антонаўна ў гэтым выступленні. Але да слёз усхваляваў яе расказ аб тым, што ў Севастопалі, дзе ні днём ні ўначы не змаўкае грукат гармат, дзе фашысцкія сцяргатнікі бамбяць з асаблівай жорсткасцю, — у гэтым горадзе жанчыны бяруць на выхаванне дзяцей-сірот і праяўляюць аб іх мацярынскія клопаты.

— Якое благородства! — з захапленнем думала Марыя Антонаўна.

Увесь дзень была яна пад уражаннем гэтага выступлення. Аб Севастопалі яна наогул думала вельмі многа. Ці то з апісанняў мясцовасці ў пісьмах мужа, ці то таму, што там ішлі такія жорсткія баі, ёй здавалася, што муж яе знаходзіцца іменна ў гэтым горадзе-героі.

Вечарам, лежачы ў ложку, побач са сваім шасцігадовым сынам Ванюшам, які, пацалаваўшы яе, спакойна заснуў, Марыя Антонаўна ўспомніла, як уходзіла яна ў першыя дні вайны з Беларусі. Успомніла натоўп людзей на магілёўскім шасэ, ярасную бамбардыроўку.

Як моцна прыціскала яна тады да сваіх грудзей шасцігадовага Ванюшу, цела свайго хачела ўберагчы яго. А што, калі-б ён, яе Ванюша, астаўся сіратой? Можна быць якая-небудзь жанчына падабрала-б яго на дарозе, прытуліла-б, замяніла маці.

Ну, а я, хіба-ж я не магу гэтага зрабіць? Праўда, мне нялёгка адной з дзіцём, многа прыходзіцца працаваць і на фабрыцы і дома. Але прытулілі-ж мяне з Ванюшам чужыя людзі ў першыя дні эвакуацыі...

Доўга ў тую ноч не магла заснуць Марыя Антонаўна. Назаўтра, прыйшоўшы з работы, яна напісала мужу пісьмо аб тым, што хоча ўзяць на выхаванне сірату, і запытала яго думку наконт гэтага.

З нецярплівасцю чакала яна адказу на сваё пісьмо. Прайшло больш месяца, а пісем не было. Перабоі з пісьмамі былі ўжо не раз, але да іх не магла прывыкнуць Марыя Антонаўна. Яна горача кахала мужа і пісьмамі яго жыла.

Аднойчы, калі Марыя Антонаўна прыйшла з работы, Ванюша ўзрадавана крыкнуў:

— А табе, мамка, пісьмо!

Яна падбегла да стала, схапіла канверт. Што гэта? Яе почырк. Яе пісьмо! Тое самае, якое яна паслала мужу. На канверце быў надпіс палявой пошты: «Даставіць немагчыма». Марыя Антонаўна замерла. Яна не ведала яшчэ, што гэта азначае, але ў глыбіні душы адчула, што здарылася нешта страшэннае, непапраўмае.

Яе рыданні спалохалі Ванюшу:

— Мамачка, чаго ты плачаш?

— Нічога, сыноч, нічога, — скрозь слёзы адказала яна...

Праз два тыдні Марыю Антонаўну выклікалі ў ваенкамат, і яна даведлася, што муж яе — гвардыі сержант Міхаіл Іванавіч Пазнякоў у барацьбе з нямецкімі захопнікамі, праявіўшы мужнасць і геройства, паў смерцю храбрых.

Ёсць людзі, якія ўмеюць скрываць сваё гора, глыбока затаіўшы яго. Марыя Антонаўна не належала да такіх людзей. Вельмі цяжка пераносіла яна вестку аб гібелі мужа. Дзе-б яна ні была, што-б ні рабіла, заўсёды думала аб ім...

Не раз яна перачытвала яго пісьмы. Здаецца, кожнае слова ведала напамяць і ўсё-ж яшчэ і яшчэ цягнула да іх.

Позна ўвечары, чытаючы пісьмы мужа, яна заўважыла сваё апошняе пісьмо. Як чакала яна на яго адказу! Адказ... Які-б ён быў? Вядома, Міша параіў-бы ўзяць на выхаванне дзіця. Вядома, ён быў-бы задаволен гэтым.

Зноў успомніла Марыя Антонаўна аб жанчынах Севастопалю. Хіба ім было лягчэй, хіба сярод іх не было ўдоў загінуўшых воінаў?

— Узяць, узяць дзіця, ва што-б та ні стала! — рашыла яна.

... У дзіцячым прыёмніку было нямнога дзяцей. Ва ўсіх іх быў добры выгляд. Адчувалася, што дзяцей добра даглядаюць. Адна толькі дзяўчынка, гадоў пяці, выглядала горш за другіх. Яна была бледная. Але якія ў яе былі цудоўныя, блакітныя вочкі! Вялікія, яны здаваліся празрыстымі.

— Як завуць цябе, дзіцятка?

— Надзенька, — адказала дзяўчынка. І таму, як яна зацягнула «На-дзе-нька», Марыя Антонаўна зразумела, што іменна так звала яе маці.

З дазволу Гарадскога аддзела народнай асветы, Марыя Антонаўна забрала Надзеньку

да сябе. У прыёмніку яна даведалася, што маці яе памерла пасля цяжкай хваробы, а пра бацьку няма ніякіх вестак.

Ванюша вельмі ўзрадаваўся сястрычцы. Разам яны хадзілі ў дзіцячы сад, разам елі, гулялі. І гэта было вялікай уцехай для Марыі Антонаўны.

Зімой Надзенька цяжка захварэла. Марыя Антонаўна не спала начэй, даглядала яе. Крызіс прайшоў, і Надзенька пачала папраўляцца.

У выходны дзень, седзячы каля яе, Марыя Антонаўна пачула, што нехта ўвайшоў у дом. Гэта быў паштальён.—Вам пісьмо,—сказаў ён.

Марыя Антонаўна хутка разарвала канверт.

«... Паважаная тав. Пазнякова! — чытала яна.—Праз работнікаў дзіцячага прыёмніка я даведаўся, што Вы ўзялі на выхаванне маю дачушку Надзеньку. Вельмі Вам удзячны. Я шчасліў, што знайшоў сваю дачку. Думка

аб тым, што ў нашай краіне ёсць такія патрыёткі, як Вы, тав. Пазнякова, падвойвае сілы ў нас — франтавікоў. Хутчэй-бы знішчыць фашысцкую гадзіну! Ідучы ў бой, думаю аб маёй дачушцы і Вас. Яшчэ раз вялікае дзякуй. Многа, многа разоў пацалуйце за мяне маю Надзеньку.

Яе папа Дзмітрый Пакроўскі.

З вялікім нецярпеннем чакаю Вашага адказу».

— Надзенька, родная мая!—пісьмо ад папы. Марыя Антонаўна кінулася цалаваць дзяўчынку.

... Як толькі вызвалілі Беларусь, Марыя Антонаўна вярнулася на Радзіму. А праз год з фронту прыехаў тройчы ордэнаносец лейтэнант Дзмітрый Пакроўскі.

На вакзале яго сустракалі з вялікім букетам кветак Марыя Антонаўна з Надзенькай і Ванюшам.

Аб чым гаварылі на нарадзе

У красавіку гэтага года Цэнтральны Камітэт КП(б)Б правёў нараду загадчыкаў аддзелаў па рабоце сярод жанчын абкомаў, гаркомаў і райкомаў КП(б)Б. Доклад «Аб чарговых задачах па рабоце сярод жанчын у заходніх абласцях БССР» эрабіла загадчык аддзела ЦК КП(б)Б па рабоце сярод жанчын, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР тав. Федасюк.

— Пастановай Цэнтральнага Камітэта ВКП(б),—гаворыць докладчык,—пры ЦК КП(б) Беларусі, абкомах, гаркомах і райкомах заходніх абласцей былі створаны аддзелы па рабоце сярод жанчын. Жыццё пацвердзіла важнасць і неабходнасць гэтага рашэння.

Вялікую пягу да палітычнага жыцця праяўляюць жанчыны заходніх абласцей. Гэта наглядна паказалі выбары ў Вярхоўны Совет СССР, якія прайшлі пры велізарнай актыўнасці жанчын.

У Вярхоўны Совет СССР выбраны сялянкі тт. Ігнацюк, Рапецкая, Лукаўская, якія ва ўмовах капіталістычнай Польшчы не маглі і марыць аб чым-небудзь падобным.

Тав. Федасюк падрабязна спыняецца на праробленай рабоце і прадстаўчых задачах. Яна гаворыць аб неабходнасці выхоўваць жанчын у духу любові і адданасці справе большавіцкай партыі і савецкай улады, растлумачыць жанчынам, што толькі савецкая ўлада, камуністычная

партыя і вялікі Сталін вызвалілі насельніцтва заходніх абласцей з ярма польскіх памешчыкаў і капіталістаў.

Вялікая ўвага павінна быць удзелена выхаванню і вылучэнню жаночага актыва. Многія жанчыны, у мінулым бяднячкі, батрачкі, працавалі ва ўмовах панскай Польшчы ў падполлі. Многія актыўна змагаліся з нямецкімі захопнікамі ў часе Айчынай вайны. Трэба вылучаць гэтых жанчын на кіруючыя пасады ў мясцовыя саветы, кааперацыю, палітасветустановы.

Аддзелы па рабоце сярод жанчын павінны стаць цэнтрам палітычнай і культурнай работы, каб работніцы

і сялянкі маглі звяртацца туды па ўсіх набалеўшых пытаннях.

— Выхаваўчая і агітацыйная работа сярод жанчын павінна быць мэтанакіраванай, — гаворыць далей дакладчык. Возьмем такое пытанне, як папулярызацыя Закона аб пяцігадовым плане. Трэба растлумачыць жанчынам, што ў выпіску ажыццяўлення яго, краіна наша не толькі залечыць раны, нанесеныя вайной, але і будзе значна пераўзыйдзен даваенны ўзровень як у развіцці прамысловасці, сельскай гаспадаркі, так і ў падняцці матэрыяльнага добрабыту народа. Работнікі аддзелаў па рабоце сярод жанчын павінны расказаць жанчынам аб неабходнасці іх асабістага ўдзелу ў ажыццяўленні пяцігадовага плана, аб неабходнасці павышэння імі прадукцыйнасці працы.

Трэба расказаць сялянкам, якое велізарнае значэнне ў ажыццяўленні сталінскай пяцігодкі мае часнае выкананне абавязацельстваў перад дзяржавай. Цяпер асаблівае значэнне мае выкананне плана па малакопастаўках. Кожная сялянка павінна зразумець, што здача малака дзяржаве з'яўляецца яе свяшчэнным абавязкам.

Многа важных і цікавых пытанняў было ўзнята на нарадзе выступашымі ў спрэчках.

— Працоўныя жанчыны заходніх абласцей не мелі магчымасці ва ўмовах панскай Польшчы авалодаць пісьменнасцю, — сказала ў сваім выступленні тав. Сіроткіна (Гродненскі абком КП(б)Б). Вялікая колькасць непісьменных жанчын ёсць яшчэ і цяпер. Яны самі жадаюць ліквідаваць сваю непісьменнасць. У Мастоўскім, Валкавыскім і Гродненскім раёнах прыступілі да ліквідацыі непісьменнасці. Аднак, абласны аддзел народнай асветы недастаткова займаецца гэтым пытаннем.

— Мы дабіваемся, — гаворыць далей тав. Сіроткіна, — каб сем'ям загінуўшых воінаў на фронтах Айчынай вайны аказвалася пастаянная дапамога. Для іх арганізавана ворыва пахаці. Вядзецца вялікая работа па аказанню дапамогі дзецям-сіротам. Узяты на ўлік усе дзеці, якія знаходзяцца на патраніраванні.

— Мне хочацца падзякаваць вяліката Сталіна за вызваленне жанчын заходніх абласцей, за тое, што ёй дана магчымасць разам з

усім савецкім народам жыць вялікай савецкай сям'ёй. — пачала сваё выступленне тав. Гаршэніна (Ленінскі раён, Пінскай абласці). У панскай Польшчы беларуская жанчына не мела магчымасці вучыцца, працаваць ва ўстанове, быць настаўніцай. Толькі савецкая ўлада дала ёй гэтую магчымасць.

Тав. Гаршэніна падзялілася вопытам работы сярод жанчын. — З першых дзён я рашыла стварыць актыў з адданых, чэсных людзей, — гаворыць яна. — Пагутарыла з камуністамі і комсамольцамі раёна аб нашых задачах. Цяпер усю работу сярод жанчын мы праводзім сумесна. Расказваем аб вялікім Савецкім Саюзе, папулярызуем калгасны лад. Мы дапамагаем нашым жанчынам узняцца да ўзроўню развіцця жанчын усходніх абласцей Савецкага Саюза.

Вялікае месца ў сваім выступленні ўдзяліла тав. Шараева (Полацкі абком КП(б)Б) неабходнасці растлумачэння сталінскага пяцігадовага плана. — Мы стараемся прывіць жанчынам заходніх раёнаў правільныя адносіны да працы.

— Велізарнае значэнне мае навуковая прапаганда з'яў прыроды, — гаворыць далей тав. Шараева. Нядаўна ў раённым цэнтры Пліса была прачытана лекцыя аб паходжанні жыцця на зямлі. Жадаючых паслухаць гэтую лекцыю было вельмі многа, іх нават цяжка было размясціць у памяшканні.

Тав. Басцюк (Ляхавіцкі раён) расказала аб узростаючым палітычным кругазоры жанчын, аб іх імкненні ўступіць у камуністычную партыю. За першы квартал у партыю прынята 12 жанчын.

Гэта — лепшыя стахапаўкі на вытворчасці і сялянкі-актывісткі.

Таварышні Петрачэнка, Семеракі, Галубкова, Цюрміна, Калмыкова, Шатохіна гаварылі аб агітацыйна-выхаваўчай рабоце сярод жанчын, аб тым, як актывісткі дапамагаюць у рабоце дзіцячых дамоў, аб устроістве дзяцей-сірот, аб рабоце з актывам, аб арганізацыі сацыялістычнага спарторгана.

Амаль усе выступаўшыя ў спрэчках узімалі пытанне аб формах работы сярод жанчын, як лепшы арганізаваць — праз жансаветы, дэлегацкія сходы або гуртковую работу.

— Я лічу, — сказала ў сваім выступленні намеснік загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КП(б)Б тав. Захарава, — што дэлегацкія сходы ў першыя год існавання савецкай улады адыгралі вялікую ролю ў фактычным разняволенні жанчын. Гэтыя арганізацыйныя формы сябе поўнацэнна апраўдалі. Трэба карыстацца імі і цяпер. Дэлегацкія сходы правялі вялікую работу па выхаванню жанчын у горадзе і вёсцы. Многія дэлегаткі сталі дзяржаўнымі дзеячамі. Былыя дэлегаткі тт. Сімажэнкава і Маслава ўжо ў другі раз выбраны дэпутатамі Вярхоўнага Савета СССР. Далей тав. Захарава падрабязна спыняецца на значэнні выхаваўчай работы сярод жанчын. Яна гаворыць аб вялікай ролі, якую павінны адыграць аддзелы па рабоце сярод жанчын.

У рабоце нарады прынялі ўдзел сакратары ЦК КП(б) Беларусі тт. Аўхімовіч Н. Е. і Гарбуноў П. С. Удзельнікі нарады былі прыняты Старшынёй Савета Міністраў БССР і сакратаром ЦК КП(б)Б таварышом Панамарэнка П. К.

*Няхай жыюць савецкія жанчыны —
актыўныя ўдзельніцы палітычнага,
гаспадарчага і культурнага жыцця
нашай краіны!*

Правільна карміце грудное дзіця

У першыя месяцы свайго жыцця дзіця павінна атрымліваць толькі такую ежу, якая мае ў сабе ўсе патрэбныя пажыўныя вясчэствы, і пры гэтым у такім выглядзе, у якім іх лёгка праглынуць, пераварыць і ўсвоіць. Такой ежай, прызначанай для яго самай прыродай, з'яўляецца мацэрнскае малако. Але, каб грудное кармленне было сапраўды каштоўным для дзіцяці, трэба рабіць гэта правільна.

Грудзь трэба даваць праз пэўны адрэзак часу, калі дзіця сапраўды галоднае. Страўнік дзіцяці невялікі, пераварванне ежы ў ім і перасоўванне яе са страўніка ў кішкі патрабуе пэўнага часу. Павінна прайсці не менш трох гадзін, пакуль страўнік дзіцяці вызваліцца і будзе гатоў для прыняцця новай ежы; адзін раз у суткі страўніку трэба адпачываць не менш шасці гадзін. Гэты перапынак трэба зрабіць ноччу, каб і маці магла адпачыць.

Размеркаваць кармленне лепш за ўсё наступным чынам. Калі дзіця недастаткова моцна ссе, яго трэба карміць сем разоў у суткі: у 6 гадзін раніцы, у 9 гадзін раніцы, у 12 гадзін дня, у 3 гадзін дня, у 6 гадзін вечара, у 9 гадзін вечара і ў 12 гадзін ночы. Калі дзіця моцнае і добра ссе, яго трэба карміць шэсць разоў у суткі: у 6 гадзін раніцы, у 9^{1/2} гадзін раніцы, у 1 гадзіну дня, у 4^{1/2} гадзіны дня, у 8 гадзін вечара і ў 11^{1/2} — 12 гадзін ночы. З пяці месяцаў дзіця трэба карміць пяць разоў у суткі: у 6 гадзін раніцы, у 10 гадзін раніцы, у 2 гадзіны дня, у 6 гадзін вечара, у 10 гадзін вечара.

Калі прамежкі паміж кармленнем захоўваюцца правільна, дзіця роўнамерна наедаецца і хутка прывыкае да гадзін свайго кармлення, як дарослыя прывыкаюць да гадзін абеды і вячэры. Калі дзіця да 12 гадзін ночы не прачнулася, можна яго не будзіць і зрабіць начны перарыв з 9 гадзін вечара да 3 гадзін ночы.

Трымаць ля грудзі трэба 10—15 мінут. Калі дзіця ссе больш, яно ўжо многа не выссе. Прыкладаць дзіця трэба па чарзе да кожнай грудзі; напрыклад, пры першым кармленні — да левай, пры другім — да правай і т. д. Толькі пры такім кармленні кожная грудзь накапляе дастаткова малака і дастаткова апажываецца.

Існуе звычай сцэджваць малако перад кармленнем, асабліва калі маці яго доўга не карміла. Робяць гэта для таго, нібы малако «застаялася», «перагарэла» і шкодна для дзіцяці. Гэта няправільна. Не трэба сцэджваць пры кармленні нават першыя струменьчыкі малака. Калі ў маці ў грудзях паявілася зацвярдзенне, не трэба думаць, што малако «застаялася» і пашкодзіць дзіцяці. Наадварот, трэба прыкладзі дзіця да грудзі і даць яму добра адсасаць. Адсасванне малака лепш за ўсё папярэджвае

нарыў, які можа быць на месцы зацвярдзення.

Трэба старанна захоўваць чыстату пры кармленні грудзю: перад кожным кармленнем добра памыць свае рукі, пасля чаго выняць грудзь і абмыць сасок чыстай кіпячонай вадой. Трэба пракладаць каля грудзі чыстую палатняную анучку, яе трэба мяняць кожны дзень, пры мыцці кіпяціць або прасваць гарачым прасам; мыючыся, трэба штодзённа мыць шыю і грудзі.

Да 5—6 месяцаў дзіця трэба карміць толькі грудзю.

У 5^{1/2}—6 месяцаў трэба пачынаць даваць дзіцяці прыкорм, загадзя нараіўшыся з урачом або патранажнай сястрой.

Ужо з чатырох месяцаў пачынаюць прывучаць дзіця да сырага гародніннага або фруктовага соку. У гэтым соку ёсць асаблівыя вясчэствы — вітаміны, — неабходныя для правільнага развіцця дзіцяці.

Сок трэба гатаваць наступным чынам: сырую моркву або бурак, або яблыка абмыць, ачысціць, нацерці на дробнай тарцы, выціснуць праз марлю. Пачынаюць даваць сок з адной чайнай лыжкі ў дзень, і, паступова павялічваючы, можна дайсці да 8—10 чайных лыжак у дзень (падзяліць на два разы па 4—5 лыжак).

Першы прыкорм у 5—6 месяцаў звычайна пачынаюць з кашы, але гэта не абавязкова. Лепш пачынаць з фруктовага або гародніннага кісялю ці гародніннага пюрэ.

Запомніце, як трэба гатаваць гэтыя стравы.

Манная каша. Ускіпяціць шклянку крыху пасоленай вады, усыпаць паступова 2 чайныя лыжкі маннай крупы і варыць на невялікім агні 15 мінут, увесь час памешваючы; дабавіць 1^{1/2} чайныя лыжкі цукру і поўшклянкі малака; усё разам пракіпіціць.

Можна варыць кашу з сухарнай мукі, прыгатаванай з белых сухароў, патоўчаных і прасеяных. Можна рабіць кашу з пісоннай мукі, перш злёгка падрумяніўшы яе на сухой патэльні.

Кісель. Клокву або іншыя ягады з разліку 2 сталовыя лыжкі на 1 стакан кісялю добра вымыць, абліць кіпятком і выціснуць сок. Рэшту варыць у вадзе, адціснуць праз марлю або тожкае сита, да атрымання ягаднага адвару прыбавіць цукру (2—3 чайныя лыжкі, у залежнасці ад гатунку ягад) і заварыць крухмалам (1 поўную чайную лыжку на 1 стакан кісялю). Калі кісель гатоў, зняць яго з агню, злёгка астудзіць і прыбавіць раней выціснуты сыры сок. Можна гатаваць кісель з яблык і іншых фруктаў.

Як фрукты, так і буракі трэба націраць на дробнай тарцы, а пасля варыць, як паказана вышэй.

Пюрэ. Моркву, бульбу, капусту і іншую гародніну разварыць у невялікай колькасці вады, працерці праз сита, разбавіць вадкасцю; у якой варылася гародніна, і дабавіць поўчайнай лыжкі слівачнага масла.

Гэтым прыкормам паступова замяняюць грудное кармленне. Спачатку даюць кожнае з гэтых страў па 2 сталовыя лыжкі, а потым з дня ў дзень павялічваюць порцыю. Такім чынам, да 7 месяцаў дзіця кормяць пяць разоў: тры разы яно атрымлівае грудзь, адзін раз — шклянку кашы і сыры сок, адзін раз — поўшклянкі гародніннага пюрэ з маслам і поўшклянкі кісялю.

З 8 месяцаў пажадана прыбаўляць палавіну яечнага жаўтка, расцёршы яго з гароднінай або кашай. Пюрэ можна часам разводзіць тлустым мясным бульёнам, прыбаўляючы чайную лыжку тоўчаных пшанічных сухароў.

Новыя стравы трэба ўжываць паступова; пасля кожнай новай стравы пачакаць некалькі дзён і прасачыць, ці добра дзіця яе пераварвае.

З 9—9^{1/2} месяцаў, калі дзіця ўжо дастаткова добра прывыкла да новай ежы, яго паступова адвучаюць ад грудзі. Для гэтага прыкорм даюць тры разы ў дзень, два разы кормяць грудзю. Апрача ўказаных вышэй страў, даюць таксама суп з працёртай гародніны, кашы з розных круп — аўсянай, грэчывай або рысавай. Пры прыгатаванні кашы гэтыя гатункі круп трэба стаўчыць ў сухім выглядзе або працерці праз сита ў вараным выглядзе.

У гэтым узросце карысна даваць замест аднаго з кармленняў тварог па сталовай ложцы ў дзень; тварог расціраюць з 1/4 шклянкі цэльнага малака і з сухаром. З 10^{1/2} месяцаў яшчэ адно грудное кармленне замяняецца шклянкай малака, або прастаквашы, або чаю, кофе з малаком, з сухаром або пачынем.

Калі дзіцяці будзе каля года, можна адмяніць і апошняе грудное кармленне.

Пры такой паступовай замене грудных кармленняў прыкормам, адняцце ад грудзі праходзіць безбольша для дзіцяці і для мацеры.

Летам аднімаць дзіця ад грудзі нельга, бо пры паносах, якія часта бываюць у дзяцей летам, грудное малако з'яўляецца незамянімым лекаствам. Таму, калі дзіцяці споўніўся год вясной або летам, трэба да восені прадаўжаць карміць яго грудзю два разы ў дзень. Нельга таксама аднімаць ад грудзі дзіця ў часе яго хваробы.

Цэнтральны інстытут санітарнай асветы Міністэрства аховы здароўя СССР.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДА СЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Карла Маркса, будынак ЦК КП(б) Беларусі. Тэл. — Кам. ЦК КП(б)Б — 1—42. Заказ № 104. Друк арк. 3^{1/2}. Здадана ў набор 22/IV 1946 г. Падпісана да друку 30/V 1946 г.

АТ 02177.

Друкарня ім. Сталіна, Пушкіна, 55.

Тыраж 10.000 экз.

Ц а н а
1 руб. 50 кап.

2/594.

ВЫХОДЗІЦЬ 1 РАЗ У МЕСЯЦ

3800/

594

На берэзе Свіслачы.

Фотаэцюд І. Рабіновіча.